

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martina Kovářová

Evropská integrace a její aplikace v edukačním procesu na středních školách
European integration and its application in the educational process at High schools

Olomouc 2022

Vedoucí práce: doc. PhDr. Karel Konečný, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

Olomouc, dne

.....

Martina Kovářová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce doc. PhDr. Karlovi Konečnému, CSc. za odborné vedení práce, připomínky, ochotu a vstřícný přístup.

Obsah

Úvod	5
1 TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1 Evropská integrace.....	7
1.1.1 Evropská unie	10
1.1.2 Brexit.....	14
1.2 Dokumenty upravující edukační proces na středních školách.....	15
1.2.1 RVP pro gymnázia.....	18
1.2.2 RVP vybraných odborných středních škol	18
1.2.3 Evropská integrace v RVP G a RVP SOV	19
1.3 Evropská integrace v kurikulu vybraných evropských zemích	23
1.3.1 Kurikulum ve Slovenské republice	23
1.3.2 Kurikulum v Anglii.....	27
1.3.3 Srovnání kurikula v České republice, ve Slovenské republice a v Anglii	34
2 PRAKTICKÁ ČÁST	39
2.1 Školní vzdělávací programy	39
2.1.1 Evropská integrace v ŠVP Gymnázia, Mladá Boleslav, Palackého 191/1	39
2.1.2 Evropská integrace v ŠVP Obchodní akademie a Vyšší odborné školy ekonomické, Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, Mladá Boleslav.....	42
2.1.3 Evropská integrace v ŠVP Střední průmyslové školy, Havlíčkova 456, Mladá Boleslav.. ..	45
2.1.4 Evropská integrace v ŠVP Střední školy podnikatelské HERMÉS MB s.r.o.....	49
2.1.5 Srovnání ŠVP vybraných středních škol v Mladé Boleslavi	52
Závěr	55
Seznam zkratk	58
Seznam použitých zdrojů.....	60
Seznam tabulek	65
Přílohy	65

Úvod

Bakalářská práce s názvem Evropská integrace a její aplikace v edukačním procesu na středních školách se bude zabývat problematikou evropské integrace včetně současného vývoje Evropské unie a jak je tato problematika začleněna do kurikulárních dokumentů, tj. Rámcových vzdělávacích programů a Školních vzdělávacích programů. Pro její tvorbu byla využita odborná literatura i kvalifikační práce. Ihned v úvodu je nutné upozornit, že pokud bude dále v textu používáno pouze označení evropská integrace, je v něm zahrnut samozřejmě veškerý časový úsek až po současnost, tj. včetně aktuálního vývoje Evropské unie.

V první kapitole bude vysvětlena samotná evropská integrace, význam pojmu a její historický vývoj. Zároveň zde budou vysvětleny dva další pojmy, které s evropskou integrací neoddelitelně souvisí. Jedná se o pojmy Evropská unie a Brexit, přičemž u Evropské unie bude podáno stručné vysvětlení, co předcházelo oficiálnímu vzniku a nebude opomenuto shrnutí aktuálních událostí ve vztahu ke Evropské unii. V souvislosti s vysvětlením obecně užívaného pojmu Brexit zde budou ve stručné podobě uvedeny důvody vedoucí k jeho vzniku.

V druhé kapitole budou blíže popsány dokumenty v edukačním procesu pro střední školy, včetně vysvětlení zde používaných pojmů edukace a edukační proces. V této části bakalářské práce budou podrobněji popsány kurikulární dokumenty týkající se formálního vzdělávání na středních školách. Jedná se o Rámcové vzdělávací programy pro gymnázia a Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání. Aby mohly být podrobněji specifikovány a analyzovány Rámcové vzdělávací programy pro odborné vzdělávání, byly vybrány dva konkrétní, které jsou určeny pro obory Ekonomika a podnikání a Obchodní akademie.

Třetí kapitola bude věnována srovnání kurikulárních dokumentů České republiky, Slovenské republiky a Anglie. Předmětem srovnávání bude způsob a rozsah nastavení rámce, který vymezuje prostor pro začlenění učiva vztahujícího se k problematice evropské integrace do edukačního procesu na středních školách.

V praktické části bude nejprve vymezen pojem Školní vzdělávací program a posléze na čtyřech konkrétních Školních vzdělávacích programech bude prezentováno, jak je do jejich vzdělávacích oblastí začleněna problematika evropské integrace. Problematika evropské integrace bude představena na jednom Školním vzdělávacím programu pro gymnázia a na třech Školních vzdělávacích programech se střední odborností. Všechny Školní vzdělávací programy jsou škol, které působí v Mladé Boleslavi.

Cílem teoretické části bakalářské práce je zjistit, zda a jakým způsobem a v jakém rozsahu je v kurikulárních dokumentech České republiky, Slovenské republiky a Anglie začleněno téma

evropské integrace. Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit, zda a jakým způsobem a v jakém rozsahu je ve Školních vzdělávacích programech středních škol (odborných a gymnázií) začleněno téma evropské integrace jako součást společenskovedního vzdělávání.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Evropská integrace

Jednoznačně definovat pojem „Evropská integrace“ je velmi obtížné. Vycházejí z právního aktu, jenž zakotvuje na evropské úrovni vznik a fungování integrace prostřednictvím Evropské unie, lze integraci charakterizovat jako proces vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy (Úřední věstník Evropské unie, 2016, str. 16).

Integrace vyjadřuje požadavek, stav nebo trend sjednocení či ucelení kvalitativně obdobných prvků společenského systému v jeden celek. Podle toho, o jaký druh integrace se jedná, se následně rozlišují různé významy tohoto pojmu (Adamová K., Křížkovský L., Šouša J., Šoušová J., 2001, str. 87).

Pojmu „Integrace“ předcházelo používání terminologie jako spolupráce, sbližování, sdružení, sjednocení, sloučení. Integrační tendence vedou ke vzniku různých organizací a uskupení. Nejčastěji se jedná o:

- I. Bezpečnostní organizace – např. Severoatlantická aliance (NATO), Západoevropská unie apod.,
- II. Ekonomické organizace – Evropská unie, Asijsko-pacifické hospodářské společenství (APEC), Severoamerická dohoda o volném obchodu (NAFTA) apod.,
- III. Diskuzní skupiny, politická a kulturní uskupení a asociace – např. Commonwealth¹, La Francophonie nebo Organizace Islámské konference (Tomšík, K., 2010, str. 7).

Politologický slovník „Evropskou integraci“ definuje jako souhrnný pojem pro označení spojení evropských států do hospodářské a měnové unie a politické unie členských států Evropského společenství. Specifickým případem politické integrace je Evropská unie (Adamová K., Křížkovský L., Šouša J., Šoušová J., 2001, str. 88).

Integraci, včetně té evropské, nelze považovat za neměnný a konzistentní stav. Integraci lze charakterizovat jako proces, který zahrnuje budování užších vztahů mezi různými státy a národy. Snahu spojit státy na jednom kontinentě nejen územně, ale i navázat spolupráci mezi nimi, lze zaznamenat už v dobách Svaté říše římské, která se v období největšího rozkvětu rozprostírala na území 6,5 milionů čtverečních kilometrů a měla kolem 88 milionů obyvatel. Příčinou rozpadu Svaté říše římské byla až migrační vlna germánských kmenů ze severu (Moudrý M. 2017, str. 5).

¹ Commonwealth se volně překládá jako Společenství národů a jedná se o volné sdružení Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a jeho bývalých dominií a kolonií.

Po I. světové válce začali obyvatelé v Evropě uvažovat o mírovém soužití na tomto kontinentě. Evropsští politici se inspirovali Spojenými státy americkými a měli tendenci vytvořit jejich obdobu na evropském kontinentě, tzv. Spojené státy evropské. Výsledkem těchto tendenčních myšlenek byl vznik Panevropské unie, která je prvním nejvýznamnějším evropským pokusem o integraci a která ve své podstatě funguje dodnes. Smyslem Panevropské unie bylo sjednocení evropských států na politické a hospodářské úrovni při zohlednění principů demokracie a na společných křesťanských základech. Zakladatelem a autorem knihy, která se stala jeho manifestem, byl Richard Mikuláš Coudenhove-Kalergi². Ten do Panevropské unie zahrnul všechny státy Evropy s výjimkou Velké Británie, která podle něho nebyla pouze státem Evropy, ale zasahovala do všech světových kontinentů (Moudrý M. 2017, str. 8 – 10).

Důvodů neúspěchu Panevropské unie, datovaného zejména rokem 1930, bylo hned několik, zejména silné ekonomické otřesy a politická nestabilita. To vše vyústilo v nedůvěru politiků ve sjednocenou Evropu. Především vliv dvou velkých států, Spojených států amerických a Ruska, způsobil, že se Evropa rozdělila. Nacionalismus, který se následně přeměnil na fašismus a nacismus, byl další důvod, proč Panevropská unie nezískala potřebnou podporu evropských státníků. Nacismus byl postaven na prvcích socialismu, nacionalismu, pangermanismu, fašismu a rasismu neslučitelných s hodnotami deklarovanými Panevropskou unií, proto byla v roce 1933 v Německu zcela zakázána. Za zmínku stojí také nevraživost mezi Francií a Německem, která přispěla k neúspěchu Panevropské unie. (Moudrý M. 2017, str. 9).

Dalším pokusem o evropskou integraci se v červnu v roce 1929 stal pokus o vytvoření tzv. Spojených států evropských. Jednalo se tzv. o Briandův plán, který byl téhož roku přednesen francouzským politikem na zasedání Rady Společnosti národů v Madridu. V září téhož roku byl plán představen Společnosti národů v Ženevě. Hlavními aktéry Spojených států evropských měly být Francie, Německo a Velká Británie. Teprve po vzniku se měly připojit další státy. Návrh byl představen roku 1930 ostatním zemím, které jej ovšem nepřijaly. Plán nebyl realizován proto, že většina zemí jej vnímala jako obranný krok Francie před Německem (Kovář M., 2005, str. 28 – 29).

V roce 1922 Belgie a Lucembursko vytvořily hospodářskou unii tzv. BeLux. Toto společenství ovšem nemělo žádné reálné dopady na širší evropskou integraci (Kovář M., 2005, str. 30).

² Richard Mikuláš Coudenhove-Kalergi byl rakouský šlechtic s československým občanstvím, spisovatel, politik a zakladatel Panevropské unie. V roce 1938 emigroval do Švýcarska a Spojených států amerických, kvůli svým názorům a původu.

Na spojení BeLuxu navázalo v období 2. světové války, konkrétně v roce 1944, volné společenství tří evropských států – Belgie, Nizozemska a Lucemburska, které v roce 1948 vytvořily na území svých států společnou celní unii. O rok dříve, v roce 1947, vzniklo Hnutí za spojenou Evropu, jehož cílem bylo shromáždění a vyhodnocení všech dostupných návrhů na federativní uspořádání Evropy. Hlavním iniciátorem a zastáncem federalistické koncepce Evropy byl britský premiér Winston Churchill. Výsledkem konference Hnutí za spojenou Evropu, uskutečněné v Haagu v roce 1948, které Winston Churchill předsedal, byly podklady pro ustanovení Rady Evropy a přijetí Charty lidských práv a svobod. Rada Evropy nakonec vznikla s ročním zpožděním, v květnu 1949, podpisem tzv. Londýnské smlouvy, na základě dojednaných kompromisů zástupců Belgie, Dánska, Francie, Irska, Itálie, Lucemburska, Nizozemska, Norska, Švédska a Spojeného království³. Z iniciativy Spojených států amerických byl v roce 1948 pro Evropu vytvořen tzv. Marshallův plán. Jednalo se o plán hospodářské pomoci v podobě finanční a materiální výpomoci poválečné Evropě ze strany Spojených států amerických. V důsledku prohlášení Svazu sovětských socialistických republik (SSSR), že se tohoto plánu nezúčastní, odmítly účast i další státy střední a východní Evropy. Spojené státy americké však trvaly na uskutečnění pomoci Evropě, a tak roku 1948 vznikla Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC), prostřednictvím níž si zajistily přístup na evropské ekonomické trhy (Lacina L., 2011, str. 21 – 23).

V roce 1951 vzniklo Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), kterému předcházela tzv. Schumanova deklaráce z roku 1950. Cílem Schumanovy deklaráce bylo založení prvního konkrétního základu Evropské federace, která byla nezbytná pro udržení míru, a to především mezi dvěma zeměmi (Francií a Německem), které představovaly velké válečné nepřátele. Představou Schumana byla integrace mezi státy v takové míře, že rozpoutání války by představovalo ztrátu pro ekonomiky všech zemí. Další důležitou částí bylo též nediskriminační otevření trhu uhlí a oceli pro všechny zúčastněné státy. Schuman zvolil právě uhlí a ocel proto, že z oceli byly vyráběny zbraně a uhlí představovalo hlavní energetickou surovinu. V roce 1951 Pařížskou smlouvu o založení ESUO podepsaly Belgie, Francie Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo. V platnost tato smlouva vešla v červenci roku 1952 (Lacina L., 2011, str. 28 – 31).

³ Spojené království, plným názvem Spojené království Velké Británie a Severního Irska (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), zahrnuje území Velké Británie (Anglie, Skotsko a Wales) a Severního Irska (Kuník T., 2019, str. 14).

1.1.1 Evropská unie

Integrace se rozrostla do takových měřítek, že další hospodářské oblasti nebylo možné realizovat pomocí již existujících evropských organizací. Proto se tato problematika přenesla na instituce ESUO. Skrze tyto instituce byla vypracována Smlouva o zřízení Evropského hospodářského společenství a Smlouva o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii. Obě smlouvy byly podepsány 27. března 1957 v Římě a společně tak tvoří tzv. Římské smlouvy. Na základě Římských smluv vzniklo Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM). EURATOM měl za úkol vytvořit společný trh s nukleárními materiály a podporovat jejich mírové využití. Cílem EHS bylo podporovat rozvoj hospodářské činnosti, nepřetržitý a vyrovnaný růst, větší stabilitu, zvyšování životní úrovně a těsnější vztahy mezi členskými státy. Důležité pro EHS bylo také vytvoření společného trhu s volným pohybem tzv. čtyř svobod⁴ (Fiala P., O. Krutílek, M. Pitrová, 2018, str. 69 – 72, 75 - 76).

V roce 1965 existovaly tři organizace, které podporovaly a umožňovaly evropskou integraci. Jednalo se o ESUO, EHS a EURATOM. Státy Evropy se shodly na tom, že takto rozdělená organizace je složitě koordinovatelná a dohodly se na sloučení všech tří již existujících organizací. Tím vzniklo Evropské společenství (ES), které bylo spravováno jednou Komisí a jednou Radou. Slučovací smlouva byla podepsána v dubnu 1965 v Bruselu a v platnost vešla 1. července 1967 (Fiala P., O. Krutílek, M. Pitrová, 2018, str. 93 – 94).

V průběhu let se ES rozrůstalo o další země. V prvním rozšíření, které se konalo v roce 1973, se k ES připojilo Spojené království, Irsko a Dánsko. Druhé rozšíření proběhlo v roce 1981, kdy se k němu připojilo Řecko. V třetím a posledním rozšíření se k ES připojilo Portugalsko a Španělsko. K tomuto poslednímu rozšíření došlo v roce 1986 (Lacina L., 2011, str. 51).

Během rozrůstání ES došlo k podepsání Schengenské dohody v červnu 1985 v lucemburském Schengenu. Jedná se o dohodu mezi Německem, Francií, Belgií, Lucemburskem a Nizozemskem. Dohoda země zavazovala ke zjednodušení hraničních kontrol a plánovala jejich úplné odstranění (Fiala P., O. Krutílek, M. Pitrová, 2018, str. 125).

Organizace, která předcházela Evropské unii (EU) se nazývala Jednotný evropský akt (JEA). JEA byl první revizí Římských smluv a v platnost vešel 1987. Hlavním cílem JEA bylo do roku 1992 vytvořit jednotný vnitřní trh. Skrze JEA mělo dojít k naplnění cílů, které byly

⁴ Čtyři svobody jsou soubor prvků, které umožňují volný pohyb na ekonomickém trhu. Jedná se o osoby, zboží, služby a kapitál (Fiala P., O. Krutílek, M. Pitrová, 2018, str. 75).

stanoveny již ve Smlouvě EHS. Cílem bylo dosažení volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu. Smlouva o JEA rozšířila počet členských zemí z původních šesti na dvanáct a větší prostor a důležitost dostal Evropský parlament. Došlo ke vzniku nové instituce, kterou byla Evropská rada. Členské státy se ve smlouvě o JEA zavázaly, že si budou vzájemně sdělovat zahraničněpolitické informace, aby jejich spolupráce byla co nejefektivnější. JEA tak přetvořila vztahy mezi státy Evropských společenství na Evropskou unii (Lacina L., 2011, str. 60 – 63).

V roce 1992 byla v Maastrichtu (Nizozemsko) podepsána Smlouva o Evropské unii (někdy též nazývána jako Maastrichtská smlouva). Podle Maastrichtské smlouvy byla Unie založena na třech pilířích – první pilíř tvořila Evropská společenství, druhým pilířem byla společná zahraniční a bezpečnostní politika, třetím pilířem byla spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Vstupem Smlouvy o Evropské unii v platnost se z Evropského hospodářského společenství stalo Evropské společenství. V platnost smlouva vešla 1. listopadu 1993 a tím dala vzniknout uskupení s názvem Evropská unie (Evropský parlament, 2022).

Jednalo se o uskupení zahrnující vše, co bylo doposud vytvořeno (všechny tři společenství, tj. EHS, EURATOM a ESUO). Nově byla připojena Společná zahraniční politika a bezpečnostní politika a Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Tato poslední smlouva navazovala svým obsahem na již existující Schengenskou dohodu (Lacina L., 2011, str. 64).

Smlouva o EU také stanovila následující cíle EU:

- podporovat vyvážený a trvale udržitelný hospodářský a sociální pokrok, zejména vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posilováním hospodářské a sociální soudržnosti a zavedením hospodářské a měnové unie s jednotnou měnou;
- potvrzovat svou identitu na mezinárodní scéně, zejména prováděním společné zahraniční a bezpečnostní politiky včetně budoucího vymezení společné obranné politiky, která by v určitém okamžiku mohla vést ke společné obraně;
- upevňovat ochranu práva zájmu státních příslušníků svých členských států zavedením občanství Unie;
- rozvíjet úzkou spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (Lacina L., 2011, str. 66).

Nově byly také přidány nové oblasti spolupráce mezi členskými státy. Už se nejednalo pouze o čtyři svobody, ale byly zahrnuty i další oblasti:

- Průmyslová politika
- Transevropské sítě
- Veřejné zdraví

- Ochrana spotřebitele
- Všeobecné a odborné vzdělávání mládež
- Kultura
- Rozvojová spolupráce
- Společná zahraniční a bezpečnostní politika (podstatně rozšiřující evropskou spolupráci v oblasti zahraniční politiky zmíněnou v JEA)
- Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí postavená na koordinaci vízové, přistěhovalecké a azylové politiky a spolupráci soudů (Lacina L., 2011, str. 68 – 69).

V roce 1997 byla podepsána tzv. Amsterodamská smlouva, která navázala na to, čeho bylo dosaženo přijetím Maastrichtské smlouvy, a stanovila plán reformy orgánů EU, aby se posílilo postavení Evropy ve světě a zvýšila podpora zaměstnanosti a práv občanů. Smlouva vešla v platnost v roce 1998 (Evropská unie, 2022).

Další smlouvou, která se týkala EU, byla Niceská smlouva, která byla podepsána ve francouzské Nice v roce 2001 a vešla v platnost o dva roky později, tj. v roce 2003. Cílem Niceské smlouvy byla reforma institucionálního uspořádání Evropské unie, aby byla připravena na výzvy spojené s rozšířením o nové členské státy (Evropský parlament, 2022).

Třetí, a zatím i poslední smlouvou upravující EU a vztahy členských států, je Lisabonská smlouva. Smlouva s několika výjimkami staví Evropský parlament coby zákonodárný orgán na stejnou úroveň s Radou EU v oblastech, kde tomu tak dosud nebylo. Jedná se především o stanovování rozpočtu EU (Parlament je zcela rovný Radě), v zemědělské politice a v otázkách spravedlnosti a vnitřních věcí. Smlouva byla podepsána v portugalském Lisabonu v roce 2007 a vešla v platnost 1. prosince 2009 (Evropský parlament, 2022).

V roce 1999 byla zavedena nová měna – euro. V počátcích se jednalo pouze o účetní peníze. V té době přijalo společnou evropskou měnu 11 z tehdejších 15 členských zemí EU a byla vytvořena tzv. eurozóna, která přetrvává dodnes a zahrnuje státy, v nichž je oficiální měnou právě euro (Evropská komise, 2022).

V roce 2002 bylo euro zavedeno ve 12 členských státech. Eurobankovky a euromince se tak staly zákonnou měnou ve 12 zemích EU (Evropská unie, 2022).

V roce 2001 se členem eurozóny stalo Řecko, v roce 2007 vstoupilo Slovinsko, poté se v roce 2008 přidaly Kypr a Malta, Slovenská republika se stala členem eurozóny v roce 2009, v roce 2011 vstoupilo Estonsko, Lotyšsko se připojilo v roce 2014 a Litva se stala součástí eurozóny v roce 2015. V dnešní době do eurozóny patří celkem 19 členských zemí EU. Raritou v EU je Dánsko, které nepatří do eurozóny, protože má v rámci Protokolů připojených ke Smlouvě udělenou výjimku (tzv. doložku o neúčasti). Pro využívání eura není podmínkou být

členskou zemí EU, tj. členem eurozóny. Andorra, Monacké knížectví, Republika San Marino a Vatikánský městský stát, které nejsou členy EU, přijaly euro za svou národní měnu, a to na základě zvláštních měnových dohod s EU. Do eurozóny se nově v lednu 2023 přidá i Chorvatsko, které jako svoji oficiální měnu zavede euro (Evropská komise, 2022).

V průběhu let docházelo k postupnému rozšiřování členů EU. Původně v roce 1958 tvořilo EU šest států. Jednalo se o Belgie, Francii, Itálii, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. K prvním rozšíření došlo v roce 1973, kdy se k EU připojilo Dánsko, Velká Británie a Irsko. Druhé rozšíření proběhlo v roce 1981 přistoupením Řecka. Třetí rozšíření se uskutečnilo přistoupením Portugalska a Španělska v roce 1986. Ke čtvrtému rozšíření došlo v roce 1995 připojením Finska, Švédska a Rakouska. Během pátého rozšíření, které proběhlo v roce 2004, se připojila Česká republika, Slovenská republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta, Polsko a Slovinsko. V roce 2007 proběhlo šesté rozšíření EU, a to o Rumunsko a Bulharsko. Poslední rozšíření proběhlo v roce 2013, kdy se připojilo Chorvatsko. V současné době tvoří EU, po odchodu Velké Británie, celkem 27 členských států. Odchod Velké Británie se nazývá Brexit (viz kapitola 1.1.2 Brexit) (Evropská unie, 2020, str. 12).

Nejvýznamnější milníky v procesu předcházejícímu vzniku a následné fungování EU jsou chronologicky podle jednotlivých let zaneseny do tabulky č. 1.

Tabulka č. 1 Chronologie nejvýznamnějších událostí vzniku a fungování EU

Rok	Základní data o evropské integraci
1950	Zveřejněna Schumanova deklarace
1951	Podepsána Pařížská smlouva o založení Evropského sdružení uhlí a oceli. Signatáři byli Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo. Smlouva začala platit od 27. července 1952
1957	Podpisem Římských smluv vzniklo Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství atomové energie (EURATOM)
1965	Dohoda o sloučení institucí všech tří existujících společenství (začala platit 1. července 1967)
1968	Dokončení vzniku celní unie
1973	Evropské společenství se poprvé rozšířilo o nové členy (Velká Británie, Dánsko a Irsko)
1979	První přímé volby do Evropského parlamentu
1981	Rozšíření Evropského společenství o Řecko
1985	Podpis Schengenské dohody
1986	Rozšíření Evropského společenství o Španělsko a Portugalsko
1986	Jednotný evropský akt
1992	Podpis Maastrichtské smlouvy (začala platit od 1.11. 1993)
1993	Vzniká Jednotný vnitřní trh
1993	Definování Kodaňských kritérií
1995	Rozšíření Evropské unie o Rakousko, Švédsko a Finsko
1997	Podepsána Amsterodamská smlouva (začala platit 1. května 1999)
2001	Podepsána Niceská smlouva (začala platit 1. února 2003)
2002	Zavedení eura ve 12 členských státech. Počet zemí EU platících eurem se od té doby zvýšil na devatenáct.
2004	Rozšíření Evropské unie o 10 nových členských států, včetně České republiky. Kromě Malty a Kypru šlo o postkomunistické země. Faktické ukončení rozdělení Evropy na východní a západní.
2007	Rozšíření Evropské unie o Rumunsko a Bulharsko
2009	Začala platit Lisabonská smlouva (podepsaná 13. prosince 2007)
2013	Rozšíření Evropské unie o Chorvatsko
2016	Referendum ve Velké Británii, v kterém občané rozhodli o vystoupení z EU (Brexit)

Zdroj: Euroskop (2022)

Na EU má v současnosti také vliv válečný konflikt, který probíhá mezi Ukrajinou a Ruskem. Ukrajina se zajímá o vstup do EU, v březnu 2022 podala oficiální žádost, do konce května 2022 ji ale nebyl přiznán status kandidátské země. V současnosti se mezi kandidátskými zeměmi nachází Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko a Turecko. Tyto země jsou ve fázi, kdy zavádějí právní předpisy Unie do svých právních řádů. Bosna a Hercegovina a Kosovo jsou označovány jako potenciální kandidátské země, ale prozatím nesplňují požadavky na členství v EU (Evropská unie, 2022).

1.1.2 Brexit

Pojem Brexit je složeninou dvou slov, a to Britain (Británie) a exit. Jde o označení pro proces vystoupení Velké Británie, anglicky United Kingdom (UK) z EU (Brexitinfo, 2019 – 2020).

Rozhodnutí o odchodu z EU vzešlo z referenda, které se konalo 23. června 2016. Ze 71 % lidí, kteří se dostavili k hlasování o odchodu z EU, bylo právě pro odchod 51,9 % obyvatel

Velké Británie. Výsledky byly ovlivněny jak věkem, tak i regionálním původem lidí účastnících se referenda (Marek J., 2019, str. 10 – 12).

Na základě výsledků referenda vláda Velké Británie oznámila dne 29. března 2017 záměr vystoupit z EU. V průběhu následujících let došlo k několika časovým posunům vystoupení z EU, a to až do února 2020, kdy Velká Británie oficiálně přestala být členským státem EU (Brexitinfo, 2019 – 2020).

Důvodem k uskutečnění referenda a následného vystoupení z EU byla reforma vztahů mezi UK a EU prostřednictvím nově vyjednané dohody mezi UK a EU. Dohoda o nových podmínkách měla změnit celkové směřování evropské integrace tak, aby byla Evropa z pohledu UK více flexibilní a některé pravomoci byly vráceny zpět na národní úroveň. To se týkalo především požadavku omezit či zastavit migraci (zejména z takzvaných nových členských zemí EU). V souvislosti s migrací šlo také o snížení sociálních dávek pro přistěhovalce z EU pracujících v UK. Ani vyjednáváním dohody o nových podmínkách se však nepodařilo zmírnit kritický postoj britské veřejnosti k EU. Dalším důvodem opuštění EU byl požadavek ukončit platby do unijního rozpočtu. V neposlední řadě UK usilovalo o kontrolu nad zemědělskou politikou, rybolovem, migrací a justicí (Marek J., 2019, str. 10 – 12) (Brexitinfo, 2019 – 2020).

1.2 Dokumenty upravující edukační proces na středních školách

Pro vysvětlení pojmu „edukační proces“ je nutné v první řadě vysvětlit pojem „edukace“. V obecné pedagogice a didaktice se výraz „edukace“ používá jako synonymum termínu vzdělávání. Tento pojem se tak vztahuje k prostředí školy, kde probíhají procesy řízeného učení⁵ (Průcha J., E. Walterová, J. Mareš. 2013, str. 64).

Kolář (2012, str. 179) vzdělávání popisuje jako organizovaný proces, který je realizovaný ve speciálních vzdělávacích zařízeních, ale jde i o proces individuální aktivity. Jde o získávání poznatků (vědomostí), dovedností, postojů a rozvíjení schopností těchto vědomostí dovedností a postojů užívat v konání, chování, jednání i v dalším vzdělávání sebe i vzdělávání jiných.

Na základě takového vymezení lze definovat pojem „edukační proces“ jako jakoukoliv činnost, jejímž prostřednictvím určitá osobnost (subjekt) vyučuje, vede (řídí) nebo instruuje jinou osobnost (subjekt). Patří sem i případ, kdy se sama osobnost učí, vzdělává (Kolář Z., 2012, str. 36).

⁵ Řízené učení je typ učení, kde se vyskytují dva prvky. A to řízený a řídicí. Ve většině případů je řízeným prvkem žák a řídicím učitel (Průcha J., E. Walterová, J. Mareš. 2013, str. 254).

Aby bylo možné porovnat, jak je aplikována problematika evropské integrace v edukačním procesu na středních školách, je potřeba si objasnit, jaké dokumenty vymezují obsah vzdělávání.

Na strategické úrovni zastřešuje vzdělávání dokument Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+, jenž určuje práci, cíle a nástroje vzdělávací politiky od roku 2020, kdy byl schválen vládou České republiky, do roku 2030 (Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, 2020).

Legislativně je oblast vzdělávání upravena zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jenž definuje dvojúrovňový systém vzdělávacích programů: rámcové vzdělávací programy (RVP) na státní úrovni a školní vzdělávací program (ŠVP) na školní úrovni. RVP vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a jsou závazné pro tvorbu ŠVP⁶ (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Pro dokumenty upravující edukační procesy se také používá pojem „kurikulární dokumenty“, nebo zkráceně „kurikulum“. Pojem „kurikulum“ byl do českého jazyka převzat z latinského výrazu „curriculum“. Význam tohoto slova je běh či závodní dráha, z čehož vyplývá, že do pedagogiky byl tento termín převzat z jiných oborů (Kuník T., 2019, str. 17).

„Kurikulum“ v pedagogice vyjadřuje souhrn jevů ovlivňujících obsah vzdělávání. Kurikulum už netvoří pouze vyučovací plán a vymezení vzdělávacího obsahu, který je prvotně určen pro učitele, ale klade se důraz zejména na aktivity žáka. Zjednodušeně ho lze charakterizovat jako učební plán žáků a jako veškerá zkušenost, kterou žáci ve škole získávají (Průcha J., 2009, str. 117).

K pojmu „kurikulum“ se taktéž vyjadřuje Maňak (2008, str. 14), jenž ho popisuje jako obsah vzdělání (učivo) v širším slova smyslu a proces jeho osvojování, tj. jako veškerou zkušenost žáka (učícího se), kterou získává ve školském (vzdělávacím) prostředí, a činnosti, které jsou spojeny s jeho osvojováním a hodnocením.

Kurikulum se realizuje ve třech rovinách:

- zamýšlené,
- realizované a
- dosažené (Průcha J., 2009, str. 119)

Kurikulum zamýšlené lze popsat jako cíle vzdělávání, jeho obsahy, veškeré dokumenty a samotnou činnost žáků. Tato rovina je plánovaná a její součástí jsou právě RVP a ŠVP (Kuník T., 2019, str. 18).

⁶ Ustanovení § 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Realizované kurikulum lze chápat jako přípravu učitele na hodinu a samotné realizované učivo během jednotlivých vyučovacích hodin. Do realizovaného kurikula se také řadí úkoly, které učitel zadá žákům (Kuník T., 2019, str. 18).

Jako dosažené kurikulum se popisují veškeré znalosti a informace, které si žáci během výuky osvojili (Kuník T., 2019, str. 19).

Všechny výše uvedené roviny tvoří tzv. formální kurikulum. Kromě formálního kurikula rozeznáváme ještě tzv. kurikulum skryté. Lze jej definovat jako všechno, co není naplánováno a postiženo v kurikulu formálním. Jedná se tedy například o třídní a školní klima, rozvrh hodin nebo interakci mezi učiteli a žáky (Průcha J., 2009, str. 119).

Rámcové vzdělávací programy vytvářejí závazný rámec pro školní úroveň kurikulárních dokumentů, které reprezentují Školní vzdělávací programy (podrobněji v kapitole 2.1). Oba typy jsou veřejnými dokumenty (RVP G, 2021, str. 5)

RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy, tj. pro předškolní, základní a střední vzdělávání, které bude jako jediné v této práci blíže zpracováno. RVP mají za úkol definovat očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání (RVP G, 2021, str. 5).

Pedagogický slovník definuje „Rámcový vzdělávací program“ jako dokument, který vymezuje cílové zaměření vzdělávání na daném stupni nebo pro daný obor vzdělávání a očekávané výstupy. Charakterizují je priority, cíle, klíčové kompetence⁷ a obsah v širších oblastech (např. Člověk a společnost, Člověk a zdraví). Na základě těchto RVP školy vytvářejí školní vzdělávací programy, které jsou přizpůsobené dané škole a jejímu umístění a podmínkám (Průcha J., E. Walterová, J. Mareš. 2013, str. 241).

Průcha (2009, str. 128) uvádí nezbytnosti, které musí RVP obsahovat. Jde o minimální počty vyučovacích hodin, minimální podíl odborné praxe nebo odborného výcviku, vymezení základních podmínek průběhu a organizace vzdělávání, jeho materiálního a personálního zajištění na školách. RVP zároveň stanoví zásady pro tvorbu Školních vzdělávacích programů (ŠVP). Kromě základních podmínek a organizace vzdělávání jsou v dokumentu RVP stanoveny také klíčové kompetence, požadované očekávané výstupy⁸, respektive výsledky vzdělávání⁹

⁷ Klíčové kompetence jsou univerzální, specificky strukturované a v praxi využívané soubory znalostí, dovedností, postojů a dalších motivů chování a jednání (Průcha J., E. Walterová, J. Mareš. 2013, str. 124).

⁸ Očekávané výstupy vyjadřují, jaké úrovně osvojení učiva mají žáci na konci vzdělávání na gymnáziu v daném oboru dosáhnout, tzn. jakými žádoucími vědomostmi, dovednostmi, postoji a hodnotami mají disponovat (RVP G, 2021, str. 11).

⁹ Požadovanými výstupy (výsledky) je specifikováno, co má žák umět a být schopen na určité úrovni odpovídající jeho předpokladům prokázat (RVP EP, 2020, str. 4) (RVP OA, 2020, str. 4).

absolventů daného vzdělávacího programu a rámcový rozsah učiva, jenž společně s očekávanými výstupy (výsledky) tvoří obsah vzdělávání.

1.2.1 RVP pro gymnázia

V tomto stupni středního vzdělávání se rozlišují tři typy RVP, a to RVP pro gymnázia (RVP G), RVP pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP) a RVP pro dvojjazyčná gymnázia (RVP DG) (RVP G, 2021, str. 6).

RVP G a RVP GSP jsou určeny pro gymnaziální vzdělávání a vytváří rámec pro tvorbu ŠVP na čtyřletých gymnáziích a vyšších stupních víceletých gymnázií; stanovují základní vzdělávací úroveň pro všechny absolventy gymnázií, kterou musí škola respektovat ve svém školním vzdělávacím programu, a specifikují úroveň klíčových kompetencí, jichž by měli žáci na konci vzdělávání na gymnáziu dosáhnout (RVP G, 2021, str. 5).

RVP GSP je určen pro tvorbu ŠVP na čtyřletých gymnáziích se sportovní přípravou a vyšším stupni víceletých gymnázií se sportovní přípravou. Dokument poskytuje prostor k optimálnímu spojení vzdělávání na gymnáziu a sportovního tréninku a umožňuje školám vytvořit žákům speciální podmínky a režim rozvíjející jejich sportovní nadání. RVP GSP umožňuje žákům dosáhnout vysoké sportovní výkonnosti odpovídající míře jejich sportovního talentu (RVP GSP, 2021, str. 6, 9).

Obor vzdělání Dvojjazyčné gymnázium se realizuje především ve dvojjazyčných třídách gymnázií. Dvojjazyčné gymnázium je zaměřeno na dosažení nadstandardních jazykových kompetencí žáků v příslušném cizím jazyce a má žáky vybavit jazykovými znalostmi, dovednostmi a kompetencemi na takové úrovni, která jim umožní plynulou a bezproblémovou komunikaci ve všeobecných a specifických situacích v mateřském i cizím jazyce (RVP DG, 2021, str. 8, 10).

1.2.2 RVP vybraných odborných středních škol

Pro střední odborné vzdělávání jsou kurikulárním dokumentem Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání (RVP SOV). RVP SOV jsou zpracovány pro každý obor vzdělávání zvlášť. Obory vzdělávání jsou rozděleny do celkem šesti kategorií (RVP SOV, 2020).

Střední vzdělávání, které zprostředkovávají střední odborné školy, je zakončeno maturitní zkouškou. Kromě středních odborných škol tuto úroveň vzdělání mohou poskytovat střední odborná učiliště, a to ve studijních oborech ukončených maturitní zkouškou (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Obory vzdělávání, které jsou realizovány na středních odborných školách, jsou zařazeny do kategorie M - Obory vzdělání poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou¹⁰. Pro ekonomickou oblast, která byla vybrána z důvodu porovnatelnosti s kurikulárním dokumentem na Slovensku (viz kapitola 1.3.1), existují dva RVP SOV, a to pro vzdělávací obor Ekonomika a podnikání (RVP EP) a Obchodní akademie (RVP OA) (RVP EP, 2020) (RVP OA, 2020).

RVP SOV stanoví pravidla pro tvorbu ŠVP tím, že vymezují kurikulární rámec prostřednictvím výukových cílů a obsahů vzdělávání, tj. pro jednotlivé obory určují učivo jak všeobecného, tak i odborného vzdělávání. Obsah vzdělávání v RVP SOV je prostředkem k dosažení klíčových a odborných kompetencí¹¹. Klíčové kompetence jsou pro RVP EP a RVP OA vymezeny shodně, dílčí odlišnosti jsou ve stanovení odborných kompetencí, protože jsou v nich zohledněny mimo jiné požadavky trhu práce (RVP EP, 2020, str. 4, 13).

Pro RVP SOV je charakteristické, že vymezují závazné obsahy všeobecného a odborného vzdělávání a stanovují požadované výsledky vzdělávání. Obsah vzdělávání se skládá ze vzdělávacích oblastí (pro všeobecné vzdělávání) a obsahových okruhů (pro odborné vzdělávání) (RVP EP, 2020, str. 16).

1.2.3 Evropská integrace v RVP G a RVP SOV

RVP G

Evropskou integrací se v RVP G zabývá především vzdělávací oblast¹² „Člověk a společnost“ ve vzdělávacím oboru¹³ „Občanský a společenskovědní základ“ ve vzdělávacím obsahu¹⁴ tematického okruhu „Mezinárodní vztahy, globální svět“ (RVP G, 2021, str. 39 – 40, 42).

Vzdělávací obsah u tematického okruhu „Mezinárodní vztahy, globální svět“ je konkretizován učivem o evropské integraci, mezinárodní spolupráci a procesu globalizace. V učivu o evropské integraci se žáci seznamují s její podstatou, významem a procesem. Dále získávají poznatky o EU, jejím významu a orgánech. V neposlední řadě učivo obsahuje informace o jednotné evropské měně (RVP G, 2021, str. 42).

¹⁰ Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. (Zákony pro lidi, 2010)

¹¹ Odborné kompetence jsou soubor odborných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro výkon pracovních činností daného povolání nebo skupiny příbuzných povolání. (RVP EP, str. 5) (RVP OA, str. 5)

¹² Vzdělávací oblast vyjadřuje postavení a význam vzdělávací oblasti na gymnáziu a její návaznost na koncepci oblastí v základním vzdělávání. Vzdělávacích oblastí existuje v gymnaziálním vzdělávání celkem osm. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory (RVP G, 2021, str. 12).

¹³ Vzdělávací obor se skládá z několika vzdělávacích obsahů. Ve většině případů jsou pojmenovány shodně s předměty, které se následně na školách vyučují (RVP G, 2021, str. 12).

¹⁴ Vzdělávací obsah je propojený celek očekávaných výstupů a učiva (RVP G, 2021, str. 12).

Problematiku evropské integrace, i když ne v plném rozsahu, zahrnuje také učivo týkající se mezinárodní spolupráce a procesu globalizace. V rámci těchto témat se žáci učí o důvodech a významu mezinárodní spolupráce, významných mezinárodních organizacích a společenstvích, které jsou součástí mezinárodní spolupráce, a jejich výhodách (RVP G, 2021, str. 42).

Co se procesu globalizace týče, je učivo spojené s touto tematikou specifikováno jako příčiny, projevy, důsledky procesu globalizace a globální problémy s ní spojené (RVP G, 2021, str. 42).

RVP G pro vzdělávací oblast „Mezinárodní vztahy, globální svět“ definuje jasné očekávané výstupy¹⁵, tj. znalosti a dovednosti, na jejichž základě žák:

- objasní důvody evropské integrace, posoudí její význam pro vývoj Evropy,
- rozlišuje funkce orgánů EU a uvede příklady jejich činnosti,
- posoudí vliv začlenění státu do Evropské unie na každodenní život občanů, uvede příklady, jak mohou fyzické a právnické osoby v rámci EU uplatňovat svá práva,
- uvede příklady činnosti některých významných mezinárodních organizací a vysvětlí, jaký vliv má jejich činnost na chod světového společenství, zhodnotí význam zapojení ČR,
- uvede příklady institucí, na něž se může obrátit v případě problémů při pobytu v zahraničí,
- posoudí projevy globalizace, uvede příklady globálních problémů současnosti, analyzuje jejich příčiny a domýšlí jejich možné důsledky (RVP G, 2021, str. 42).

Téma evropské integrace se dále nachází v průřezovém tématu¹⁶ „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“. Hlavním úkolem tohoto průřezového tématu je především propojovat aktivity ve všech oblastech lidského života, vnímat globální, hospodářské, sociální, politické, kulturní a environmentální příznivé prvky a jevy, ale i problémy, proniknutí do podstaty evropské integrace a porozumění sobě samému v tomto kontextu (RVP G, 2021, str. 74).

Průřezové téma je začleněno v celém RVP G, avšak nejvhodnější prostor pro jeho realizaci poskytuje právě vzdělávací oblast „Člověk a společnost“ ve všech jejích součástech se zvláštním důrazem na výchovu k občanství a politické kultuře (vzdělávací obor „Občanský

¹⁵ Očekávané výstupy jsou konkrétně vymezené soubory znalostí, dovedností, návyků a postojů, kterými by měl být žák vybaven na určitém typu či stupně školy (Kolář Z., 2012, str. 64).

¹⁶ Průřezové téma je povinnou součástí všech RVP. Průřezová témata jsou ve své podstatě okruhy aktuálních problémů současného světa. Jsou začleňovány do ŠVP, a to jako tematické celky nebo jako jednotlivá témata do různých předmětů (Kolář Z., 2012, str. 112).

a společenskovední základ“, zejména tematický okruh „Mezinárodní vztahy, globální svět“). Výše uvedené průřezové téma „Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech“ (VMEGS) lze nalézt i v dalších vzdělávacích oblastech jako jsou například „Jazyk a jazyková komunikace“, „Umění a kultura“ nebo „Člověk a příroda“ (RVP G, 2021, str. 74).

Průřezové téma VMGES obsahuje celkem pět různých tematických okruhů:

- I. Globalizační a rozvojové procesy
- II. Globální problémy, jejich příčiny a důsledky
- III. Humanitární pomoc a mezinárodní rozvojová spolupráce
- IV. Žijeme v Evropě
- V. Vzdělávání v Evropě a ve světě (RVP G, 2021, str. 75 – 77).

Každý z těchto tematických okruhů se zabývá určitou částí, která je svým způsobem propojena s tématem evropské integrace. Nejstěžejnějšími jsou především poslední dva tematické okruhy, tj. IV. a V., které se věnují právě evropské integraci (RVP G, 2021, str. 77).

Tematický okruh „Žijeme v Evropě“ má napomoci žákovi pochopit základy evropské integrace a její historie. Naproti tomu „Vzdělávání v Evropě a ve světě“ je zaměřeno, jak je již z názvu okruhu patrné, na odlišnost systémů vzdělávání, zejména různé vzdělávací programy, studijní stipendia anebo významné zahraniční univerzity. Žáci by pomocí těchto tematických okruhů měli pochopit průběžný i současný vývoj evropské integrace a zároveň by měli získat informace o různých možnostech vzdělávání v zahraničí, které mohou sami využít (RVP G, 2021, str. 77).

Téma evropské integrace lze do jisté míry nalézt i v průřezovém tématu „Environmentální výchova“, v jehož rámci jsou žáci seznamováni s problematikou udržitelného rozvoje, který patří mezi prvořadé zájmy Evropské unie. V „Environmentální výchově“ se nachází celkem tři tematické okruhy:

- I. Problematika vztahů organismů a prostředí
- II. Člověk a životní prostředí
- III. Životní prostředí regionu a České republiky (RVP G, 2021, str. 81).

Právě poslední tematický okruh se dotýká evropské integrace, protože jedním z výstupů je, že by žáci měli být schopni uvést nejvýznamnější legislativní opatření v oblasti životního prostředí a jak tato opatření ovlivňuje Evropská unie (RVP G, 2021, str. 81).

V RVP DG i RVP GSP je téma evropské integrace zpracováno shodně s RVP G.

RVP SOV

V RVP EP je téma evropské integrace obsaženo zejména ve vzdělávací oblasti „Společenskovědní vzdělávání“. Součástí tematického okruhu „Člověk v dějinách“ je učivo o novověku (20. století), které zahrnuje informace o poválečném uspořádání v Evropě. V rámci tohoto tématu žák získává poznatky o vývoji ve vyspělých demokraciích a vývoji evropské integrace. Tematický okruh „Soudobý svět“ v dílčím tématu integrace a dezintegrace zahrnuje postavení České republiky v Evropě a soudobém světě a charakterizuje soudobé cíle EU, včetně její politiky (RVP EP, 2020, str. 24 – 25).

V obsahovém okruhu „Ekonomika“, který je určen pro odborné vzdělávání, je téma evropské integrace součástí tematického okruhu „Světová ekonomika“, který zahrnuje učivo o mezinárodním obchodu, EU jako takové, vztahu mezi EU a Českou republikou a dalších organizacích ovlivňujících mezinárodní ekonomiku (RVP EP, 2020, str. 55).

V obsahovém okruhu „Obchodní činnost“ je téma evropské integrace částečně začleněno do tematického okruhu „Prodejní činnost“, jehož součástí je učivo o mezinárodním obchodu, zejména rozdíly mezi obchodováním s členskými a nečlenskými státy EU (RVP EP, 2020, str. 59).

Téma evropské integrace částečně zohledňuje průřezové téma „Člověk a životní prostředí“, které zahrnuje problematiku udržitelného rozvoje patřící mezi prioritní cíle EU (RVP EP, 2020, str. 64).

V rámci RVP OA je téma evropské integrace obsaženo ve stejném rozsahu jako u RVP EP ve vzdělávací oblasti „Společenskovědní vzdělávání“ (RVP EP, 2020, str. 24).

Dále se téma evropské integrace částečně prolíná do vzdělávací oblasti „Přírodovědné vzdělávání – Biologické a ekologické vzdělávání“ v rámci tematického okruhu „Člověk a životní prostředí“, které zahrnuje mimo jiné problematiku udržitelného rozvoje, jež patří mezi hlavní cíle politiky EU (RVP OA, 2021, str. 38).

V rámci odborného vzdělávání je problematika evropské integrace začleněna do obsahového okruhu „Tržní ekonomika, národní a světová ekonomika“. Součástí tematického okruhu „Světová ekonomika“ je učivo o ekonomické integraci, strukturálních fondech, mezinárodním obchodu a vnější obchodní a měnové politice. Zároveň žáci získávají informace o globálních aspektech světové ekonomiky. V tematickém okruhu „Regionální aspekty světového hospodářství“ se žáci učí o rozdělení světa do tří ekonomických center (evropského, východoasijského a severoamerického) a jejich hlavních zájmových sférách, včetně problematiky světové ekonomické integrace (RVP OA, 2021, str. 58-59).

Stejně jako v RVP EP je i v RP OA téma evropské integrace zohledněno ještě v průřezovém tématu „Člověk a životní prostředí“ (RVP OA, 2021, str. 63).

1.3 Evropská integrace v kurikulu vybraných evropských zemích

Pro srovnání (komparaci), jak je aplikována problematika evropské integrace a současného vývoje EU v kurikulu ČR a vybraných evropských zemích, byla vybrána kromě kurikula České republiky státní kurikula Slovenské republiky a Anglie.

1.3.1 Kurikulum ve Slovenské republice

Legislativně vymezuje vzdělávání na Slovensku zákon č. 245/2008 Z. z., o výchově a vzdělávání (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, který definuje v ustanovení § 6 státní vzdělávací programy jako základní dokumenty vymezující cíle a vzdělávací standardy mimo jiné pro střední vzdělávání. Státní vzdělávací programy zveřejňuje Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky). Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky je ústředním orgánem pro oblast vzdělávání na Slovensku. (Zákon č. 245/2008 Z.z.).

Státní vzdělávací program na Slovensku je obdobou RVP v České republice a je také výchozím dokumentem pro přípravu školních vzdělávacích programů. Obdobně jako v České republice je formulován pro konkrétní typy institucí zajišťujících střední vzdělávání, a to pro:

- gymnázia, která zabezpečují všeobecné vzdělávání;
- střední odborné školy, jejichž posláním je odborné vzdělávání;
- konzervatoře, které poskytují komplexní umělecké a umělecko-pedagogické vzdělávání;
- uměleckoprůmyslové školy pro žáky s výtvarným nadáním a schopnostmi;
- střední sportovní školy pro žáky se sportovním nadáním (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, 2022).

SVP pro gymnázia

Inovovaný Státní vzdělávací program pro gymnázia ve Slovenské republice (Štátny vzdelávací program pre gymnáziá) (SVP G SR) na celostátní úrovni rámcově vymezuje profil absolventa, učební plán a učební osnovy a je určen pro čtyřletá a pětiletá gymnázia, osmiletá gymnázia, gymnázia sportovní a dvojjazyčná (bilingvální). Odlišnosti pro jednotlivé typy gymnázií jsou zohledněny zejména ve vymezení rámcových učebních plánů. Všeobecné cíle vzdělávání jsou definovány jako rámec pro konkrétní cíle předmětů a cíle průřezových témat,

jichž se má dosáhnout prostřednictvím vzdělávání. Profil absolventa se odvíjí zejména z kompetencí, které vycházejí ze vzdělávacích standardů vyučovacích předmětů a specifických cílů průřezových témat. Vzdělávací oblast zahrnuje předměty s podobnou tematikou, čímž je zajištěna provázanost a návaznost obsahu těchto jednotlivých předmětů. Průřezová témata se promítají do vymezených vzdělávacích oblastí, doplňují je a propojují jejich obsah zejména s aktuálním děním ve společnosti a s každodenní zkušeností žáka. Vzdělávací standardy stanoví kompetence, tj. požadavky kladené na žáky ve vymezeném čase, které zahrnují znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty v kontextu vymezeného obsahu vzdělávání. Rámcový učební plán stanoví časové dotace pro jednotlivé předměty, které jsou vymezeny SVP G SR (SVP G SR, 2015).

Informace o evropské integraci jsou v rámci SVP G SR zahrnuty do vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ (Človek a spoločnosť). Vzdělávací oblast přispívá k vnímání národních, evropských a globálních souvislostí. Obsah vzdělávací oblasti se realizuje skrze vyučovací předměty Dějepis, Zeměpis a Občanskou nauku a pro každý předmět je zvláště zpracován vzdělávací standard. Vzdělávací standard člení každý předmět na tematické celky a v rámci nich definuje výkonnostní standard, tj. konkrétní kompetence, kterými má žák po absolvování studia disponovat, a obsahový standard, který určuje obsah učiva. Zároveň jsou ve vzdělávacím standardu zohledněna relevantní průřezová témata, která v obecné rovině vytvářejí předpoklady začlenit do výuky aktuální dění ve společnosti, ale v jejich obsahovém vymezení není konkrétně začleněna problematika týkající se evropské integrace (SVP G SR, 2015, str. 6, 8, 9, 12).

Do Dějepisů je včleněn samostatný tematický celek „Integrace Evropy“ (Integrácia Európy), jenž je zaměřen na získání vědomostí o Evropském hospodářském společenství (EHS) a Evropské unii, zejména klíčových meznících procesu evropské integrace a jejích podstatných problémech. Na základě informací poskytnutých v rámci tohoto tematického celku si žák vytváří postoj k odlišnostem společné Evropy. Do tematického celku „Slovensko po roce 1989“ (Slovensko po roku 1989) je zařazeno dílčí téma týkající se integrace Slovenské republiky do evropských struktur. V rámci tohoto tématu jsou žákům předávány mimo jiné informace, které se týkají vztahů mezi Slovenskou republikou a EU. Ve vzdělávacím standardu pro Dějepis není uvedeno žádné průřezové téma (SVP G SR so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom, Dejepis. 2015, str. 23 – 24) (SVP G SR s osemročným vzdelávacím programom, Dejepis, 2015, str. 30 – 31).

V předmětu Občanská nauka (Občianska náuka) je součástí tematického celku „Občan a stát“ (Občan a štát) učivo o institucích EU. Do tematického celku „Základní ekonomické problémy a jejich řešení“ (Základné ekonomické problémy a ich riešenie) je zahrnuta

problematika týkající se pracovního trhu ve Slovenské republice a v EU, která souvisí s evropskou integrací a zejména s aktuálním vývojem EU. V neposlední řadě je součástí předmětu Občanská nauka také tematický celek „Finanční gramotnost“ (Finančná gramotnosť), v jehož rámci je začleněno učivo týkající se společné evropské měny euro (SVP G SR so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom, Občianska nauka, 2015, str. 6) (SVP G SR s osemročným vzdelávacím programom, Občianska nauka, 2015, str. 14).

Problematika evropské integrace je v rámci Zeměpisu (Geografia) začleněna do tematického celku „Regionální a sociální geografie“ (Regionálna a humánna geografia). Konkrétně jsou žákům v rámci učiva poskytovány informace o mezinárodních organizacích a sdruženích (EU, NATO, OSN) nebo o globálních problémech Země (SVP G SR so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom, Geografia, 2015, str. 10 – 11) (SVP G SR s osemročným vzdelávacím programom, Geografia, 2015, str. 27 – 28).

K výuce o evropské integraci a zejména o aktuálním vývoji EU taktéž přispívají průřezová témata. Jedním z cílů průřezového tématu „Environmentální výchova“ (Environmentálna výchova) je, aby měl žák znalosti o globálních ekologických problémech a porozuměl principům udržitelného rozvoje, což jsou oblasti, které jsou koordinovány ze strany EU (SVP G SR, 2015, str. 10).

Průřezové téma „Multikulturní výchova“ (Multikultúrna výchova) je zaměřeno v obecné rovině na aktuální realitu celosvětové globální společnosti, zejména z pohledu mezikulturních rozdílů společnosti (SVP G SR, 2015, str. 11).

SVP pro střední odborné vzdělávání

Státní vzdělávací program pro odborné vzdělávání ve Slovenské republice definuje povinný obsah vzdělávání, tzv. základní učivo, v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a je tvořen samostatnými dokumenty pro 27 skupin oborů. Státní vzdělávací program pro odborné vzdělávání a přípravu (SVP OVP SR) určuje požadavky státu týkající se zaměření, obsahu a výsledků vzdělávání pro danou skupinu studijních nebo učebních oborů. Dále specifikuje požadavky podle úrovně dosaženého vzdělávání na SVP OVP SR, a to nižšího středního odborného vzdělávání, středního odborného vzdělávání, úplného středního vzdělávání a nástavbového studia. Obdobně jako v SVP G SR na celostátní úrovni rámcově vymezuje profil absolventa, vzdělávací oblasti, vzdělávací standardy a rámcové učební plány. Profil absolventa definuje klíčové a odborné kompetence žáků. Středoškolské vzdělávání je rozděleno do dvou kategorií na všeobecné a odborné. Pro kategorii všeobecného vzdělávání jsou definovány vzdělávací oblasti, které jsou konkretizovány vzdělávacími standardy podle jednotlivých

předmětů a úrovní středního odborného vzdělávání. Kategorie odborného vzdělávání se dále člení na vzdělávací oblast teoretickou a praktickou. Pro kategorii odborného vzdělávání jsou stanoveny vzdělávací standardy:

- společné pro všechny studijní obory dané skupiny oborů (podle vzdělávacího oboru a dále členěné na tematické okruhy),
- specifické pro tyto jednotlivé studijní obory pro teoretickou a praktickou vzdělávací oblast odděleně (SVP OVP SR pro skupinu odborov 62, 63, 64, 2013).

Rámcové učební plány jsou východiskem pro rozpracování konkrétních učebních plánů školních vzdělávacích programů, v nichž jsou vzdělávací oblasti rozpracovány do učebních osnov vyučovacích předmětů nebo modulů. Pro každou úroveň vzdělávání, tj. pro nižší střední odborné, střední odborné, úplné střední odborné a nástavbové, rámcový učební plán zohledňuje specifika vzdělávání žáků se zdravotním znevýhodněním, s vyučovacím jazykem národnostních menšin nebo pro studijní obory s rozšířeným počtem hodin praktického vyučování. SVP OVP SR nedefinuje žádná průřezová témata (SVP OVP SR pro skupinu odborov 62, 63, 64, 2013).

V konkrétním SVP OVP SR, který je určen pro skupinu studijních a odborných oborů s ekonomickým zaměřením¹⁷, jsou na úrovni úplného středního odborného vzdělávání informace o evropské integraci uvedeny:

- a) v kategorii všeobecného vzdělávání ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ (Človek a spoločnosť) v rámci výuky Dějepisu. Pro předmět Dějepis (Dejepis) je stanoven výkonnostní standard pro tematický celek „Konflikt ideologií“ (Konflikt ideológií), v jehož rámci se žáci zabývají tématem EHS a EU a učí se identifikovat podstatné problémy evropské integrace. Součástí tematického celku „Vznik a rozvoj Slovenské republiky (1993)“ (Vznik a rozvoj Slovenskej republiky (1993)) je mimo jiné téma Slovenská republika a EU. V rámci tematického celku „Globalizace“ (Globalizácia) jsou žákům předávány informace, které se týkají globálních problémů současného světa (Vzdelávací štandard pre študijné odbory, ktorých absolvovaním žiak získa úplné stredné odborné vzdelanie, Dejepis, 1993, str. 14 – 15).
- b) v kategorii odborného vzdělávání je součástí vzdělávacího standardu pro vzdělávací obor „Ekonomika a právo“ (Ekonomika a právo)¹⁸, v jehož rámci by žák měl umět

¹⁷ Jedná se o odborné obory 63 - Ekonomika a organizácia, obchod a služby I a 64 - Ekonomika a organizácia, obchod a služby II v rámci úplného středního odborného vzdělávání (SVP OVP SR pro skupinu odborov 62, 63, 64, 2013, str. 84 - 85).

¹⁸ Jedná se o vzdělávací standard, který je společný pro 13 studijních oborů v rámci odbornosti 63 - Ekonomika a organizácia, obchod a služby (SVP OVP SR pro skupinu odborov 62, 63, 64, 2013, str. 129).

popsat podstatu a formu mezinárodní ekonomické integrace. Zejména v tematickém celku „Ekonomie“ (Ekonomía) jsou žákům předávány poznatky z oblasti světového hospodářství, mezinárodní ekonomické spolupráce, mezinárodních ekonomických vztahů a globálních celosvětových problémů. Pouze ve studijním oboru „Obchodní a informační služby“ (Obchodné a informačné služby) žák získává informace úzce související s evropskou integrací. Součástí vzdělávacího oboru „Mezinárodní obchodní vztahy“ (Medzinárodné obchodné vzťahy) je vysvětlení základních pojmů mezinárodního obchodu, což zahrnuje také mezinárodní integrační uskupení. V tematickém celku „Základy politologie, diplomacie a diplomatického protokolu“ (Základy politológie, diplomacie a diplomatického protokolu) je součástí učiva mimo jiné vliv globalizace a integrace států na diplomatické vztahy. Nejvýrazněji je problematika evropské integrace zastoupena v tematickém celku „Činnost mezinárodních a světových organizací“ (Činnosť medzinárodných a svetových organizácií), který je zaměřen na poznání významu, struktury, činnosti a vlivu systému světových mezinárodních organizací, přičemž výběr konkrétních mezinárodních organizací se odvíjí od aktuální situace ve světě. Konkrétně jsou zmíněny EU, NATO, Organizace spojených národů (OSN), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), Světová obchodní organizace (WTO) a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) (SVP OVP SR pro skupinu odborov 62, 63, 64, 2013, str. 130, 148 – 150).

1.3.2 Kurikulum v Anglii

Anglie je součástí Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Spojené království), stejně tak jako Wales, Skotsko a samozřejmě Severní Irsko. Pro srovnávání kurikul bylo vybráno pouze kurikulum Anglie.

Vzdělávací systém v Anglii zastřešuje Ministerstvo školství Spojeného království (Department for Education (DfE)). Vzdělávání je zde rozděleno do tzv. klíčových fází (Key stages). Celkem existují čtyři klíčové fáze (KS), přičemž pouze fáze číslo čtyři (KS4) se týká středoškolského vzdělávání (Eurydice, 2020).

Pro středoškolské vzdělávání v Anglii se také používá pojem sekundární vzdělávání. V Anglii existuje hned několik typů škol, které jsou určeny pro sekundární vzdělávání:

- Klasická sekundární škola (Grammar school)
- Sekundární technická škola (Secondary technical school)
- Sekundární moderní škola (Secondary modern school)

- Jednotná sekundární škola (Comprehensive school)
- Nezávislé sekundární školy (Independent school) (Richter P., 2007, str. 24 – 25).

Cílem klasických sekundárních škol je připravit studenty ke studiu na vysokých školách a poskytnout jim střední všeobecné vzdělání na vysoké úrovni prostřednictvím výuky akademických disciplín (Richter P., 2007, str. 24).

Sekundární technické školy si kladou za cíl předat svým žákům všeobecné vzdělání, které je však zaměřeno především na technické obory. Kromě akademických předmětů mají žáci také odborné předměty, které se specificky zaměřují na techniku, ekonomiku a zemědělství (Richter P., 2007, str. 24).

Výuka v rámci sekundárních moderních škol je zaměřena kromě akademických předmětů také na praktické předměty. Studují zde žáci, kteří nemohou nebo nechťejí studovat na klasických nebo technických školách a po ukončení povinné školní docházky chtějí nastoupit buď do zaměstnání, nebo do některého oboru odborné přípravy (Richter P., 2007, str. 24).

Jednotné sekundární školy se liší od předešlých typů především tím, že jsou zaměřeny na všeobecné vzdělání, ale volba dalšího zaměření je posunuta do vyšších ročníků. Zároveň se tento typ škol vyznačuje individualizací a snahou, aby studenti získali středoškolské vysvědčení v co největším počtu předmětů (Richter P., 2007, str. 25).

Nezávislé sekundární školy mají svůj název především z toho důvodu, že nezávisí na financování ze strany státního rozpočtu, nýbrž z jiných zdrojů. Tyto školy se vyznačují nesrovnatelně vyšší úrovní studia, internátní formou vzdělávání a v mnoha případech jsou genderově rozděleny (Richter P., 2007, str. 25).

Celé vzdělávání v Anglii zaštiťuje dokument Národního kurikula (The National Curriculum). Oproti českým dokumentům, které popisují vzdělávání zvlášť pro gymnázia a zvlášť pro odborné vzdělávání, zastřešuje na státní úrovni střední vzdělávání pouze Národní kurikulum. Je tak věnováno mnohem více prostoru pro vlastní zaměření školy, které si stejně jako v České republice zpracovávají školní kurikula vycházející z hlavních požadavků stanovených v Národním kurikulu (Department for Education, 2014).

Národní kurikulum v Anglii má vyučovací předměty rozděleny do dvou skupin, a to na hlavní vyučovací předměty (core subjects) a základní vyučovací předměty (foundation subjects). Mezi hlavní vyučovací předměty se v Anglii řadí pouze tři předměty – Anglický jazyk, Matematika a Věda. V následující tabulce č. 2 jsou vypsány předměty, které jsou

rozděleny do těchto dvou skupin s uvedením klíčových fází, v nichž se jednotlivé předměty vyučují (Department for Education, 2014, str. 6).

Tabulka č. 2: Zastoupení hlavních a základních vyučovacích předmětů v jednotlivých klíčových fázích vzdělávání (Key stage) v Anglii

	Key stage 1	Key stage 2	Key stage 3	Key stage 4
Age	5 – 7	7 – 11	11 – 14	14 – 16
Year groups	1 – 2	3 – 6	7 – 9	10 – 11
Core subjects				
English	✓	✓	✓	✓
Mathematics	✓	✓	✓	✓
Science	✓	✓	✓	✓
Foundation subjects				
Art and design	✓	✓	✓	
Citizenship			✓	✓
Computing	✓	✓	✓	✓
Design and technology	✓	✓	✓	
Languages ⁴		✓	✓	
Geography	✓	✓	✓	
History	✓	✓	✓	
Music	✓	✓	✓	
Physical education	✓	✓	✓	✓

Zdroj: Department for Education (2014)

Každý vyučovaný předmět je vymezen účelem studia tohoto předmětu (purpose of study), dílčími cíli studia (aims), úrovní dosažených cílů žáka (attainment targets) a obsahem předmětu (subject content), který je ve většině případů rozdělen na tematické celky. Obsah předmětu se dále člení do jednotlivých klíčových etap. Obsah předmětu, tj. učivo, se rozděluje na povinné (statutory), tedy učivo, které musí být bezpodmínečně součástí výuky, a nepovinné (non-statutory), které je definováno pouze obsahem a dále není rozpracováno. Záleží jen na rozhodnutí konkrétní školy, zda zařadí do vzdělávání také nepovinné učivo, které je v kurikulu navrženo a formálně odděleno v rámečcích. Každá škola může z vymezeného obsahu učiva využít jen jeho dílčí část a upravit si ho dle svého uvážení, potřeb a zaměření (Department for Education, 2014).

Učivo o evropské integraci lze nalézt v několika předmětech. Prvním z nich je Geografie (Geography). Geografie se v Anglii povinně vyučuje pouze do klíčové fáze tři (KS3). Ve čtvrté klíčové fázi (KS4) střední školy v Anglii umožňují žákům zvolit si předměty podle svého zaměření tím, že je povinností školy zpřístupnit alespoň jeden předmět ze čtyř vzdělávacích oblastí (Umění, Design a technologie, Humanitní obory a Moderní cizí jazyk). Geografie je společně s Dějepisem součástí vzdělávací oblasti Humanitní obory, a proto není absolutním způsobem vyloučeno jeho vyučování ve čtvrté klíčové fázi (T. Kuník, 2019, str. 48 – 49).

Obsahově je učivo Geografie rozděleno celkem do čtyř tematických celků, což je obdoba tematických okruhů v českých a slovenských státních kurikulárních dokumentech:

- „Polohové znalosti“ (Locational knowledge)
- „Místní znalosti“ (Place knowledge)
- „Sociální a fyzická geografie“ (Human and physical geography)
- „Geografické dovednosti a práce v terénu“ (Geographical skills and fieldwork) (Department for Education, 2014, str. 241).

Učivo týkající se problematiky evropské integrace v klíčové fázi číslo tři (KS3) není přímo specifikováno, nicméně jej lze obsahově zahrnout do tématu mezinárodního rozvoje v rámci tematického celku „Sociální a fyzická geografie“. V rámci tohoto tematického celku by se žáci měli naučit porozumět pomocí podrobných místně orientovaných příkladů v různých měřítcích klíčovým procesům v sociální geografii, které se týkají

- populace a urbanizace
- mezinárodního rozvoje
- ekonomických činností v primárním, sekundárním, terciárním a kvartérním sektoru
- využívání přírodních zdrojů (Department for Education, 2014, str. 243).

V anglickém Národním kurikulu existuje obdoba vzdělávacího oboru „Občanský a společenskovední základ“, který je v českém RVP. V Národním kurikulu je specifikován jako Občanská nauka neboli Výchova k občanství (Citizenship) (Department for Education, 2014, str. 227).

Cíle, kterých by žáci měli dosáhnout v rámci vzdělávání v předmětu Výchova k občanství, jsou v Národním kurikulu definovány tak, že by žák měl:

- získat důkladné znalosti a porozumět tomu, jak je Spojené království spravováno, jeho politickému systému a jak se občané aktivně podílejí na jeho demokratických vládních systémech;

- rozvíjet důkladné znalosti a porozumět úlohám práva a soudního systému ve společnosti a tomu, jak jsou zákony utvářeny a prosazovány;
- rozvíjet zájem a odhodlání k účasti na dobrovolnictví a dalších formách odpovědné činnosti, které si s sebou vezmou do dospělosti;
- být vybaven dovednostmi kriticky myslet a diskutovat o politických otázkách, což jim umožní každodenně spravovat své peníze a plánovat budoucí finanční potřeby (Department for Education, 2014, str. 227).

Vzdělávání v rámci předmětu Výchova k občanství by mělo poskytnout žákům znalosti, dovednosti a porozumění, které je připraví na možnost plně a aktivně se zapojit do společnosti. Učivo tohoto předmětu by mělo u žáků podporovat především bystré povědomí a porozumění demokracii, vládě a tomu, jak se tvoří a dodržují zákony. Výuka by měla vybavit žáky dovednostmi a znalostmi, aby mohli kriticky zkoumat politické a sociální otázky, zvážit důkazy, diskutovat a předkládat odůvodněné argumenty. Právě porozumění demokracii a kritické zkoumání politické otázky se dá provázat s evropskou integrací, neboť lze do tohoto aspektu začlenit tematiku Brexitu (Department for Education, 2014, str. 227).

V klíčové etapě čtyři (KS4) pro předmět Výchova k občanství je obsahově vymezena následující problematika, s níž by se žáci měli v průběhu této klíčové etapy seznámit:

- parlamentní demokracie a klíčové prvky ústavy Spojeného království, včetně moci vlády, role občanů a parlamentu při vymáhání odpovědnosti vlády, různé role moci výkonné, zákonodárné a soudní, a také role svobodného tisku;
- různé volební systémy používané ve Spojeném království i mimo něj a kroky, které mohou občané podniknout v demokratických a volebních procesech, aby ovlivnili rozhodnutí na místní a národní úrovni i mimo ni;
- jiné systémy a formy vlády, demokratické i nedemokratické, mimo Spojené království;
- místní, regionální a mezinárodní správa věcí veřejných a vztahy Spojeného království se zbytkem Evropy, Commonwealthu, OSN a širším světem;
- lidská práva a mezinárodní právo;
- právní systém ve Spojeném království, různé prameny práva a jak právo pomáhá společnosti vypořádat se s řešením složitých situací;
- diverzita národních, regionálních, náboženských a etnických identit ve Spojeném království a potřeba vzájemného respektu a porozumění;
- různé způsoby, kterými může občan přispět ke zlepšení své komunity, včetně možnosti aktivně se zapojit do komunitního dobrovolnictví a dalších forem odpovědné činnosti;

- příjmy a výdaje, úvěry a dluhy, pojištění, spoření a důchody, finanční produkty a služby a jak se získávají a utrácejí veřejné peníze (Department for Education, 2014, str. 228 – 229).

Především v rámci problematiky věnované místní, regionální a mezinárodní správě věcí veřejných a vztahům Spojeného království se zbytkem Evropy, Commonwealthu, OSN a širším světem, lze nalézt spojitost s problematikou evropské integrace (Department for Education, 2014, str. 229).

Poslední předmět, ve kterém je zřejmé zastoupení učiva o evropské integraci, je Dějepis (History). Vzdělávání v rámci předmětu Dějepis by mělo žákům předat ucelené znalosti a naučit je porozumět minulosti Británie i širšího světa. Zároveň by učivo mělo žákům pomoci pochopit složitosti lidských životů, procesy změn, rozmanitosti společností a vztahů mezi různými skupinami, stejně tak jako i porozumět vlastní identitě a výzvám doby, ve které žijí (Department for Education, 2014, str. 245).

Cíle, kterých by žáci měli dosáhnout v rámci vzdělávání v předmětu Dějepis, jsou v Národním kurikulu vymezeny tak, že by žák měl:

- znát a chápat historii Britských ostrovů jako souvislý, chronologický příběh, od nejstarších dob až po současnost: jak životy lidí formovaly tento národ a jak Británie ovlivnila a byla ovlivněna širším světem;
- znát a rozumět významným aspektům dějin širšího světa: povaha starověkých civilizací, expanze a zánik říší, charakteristické rysy minulých mimoevropských společností, úspěchy a neúspěchy lidstva;
- získat a rozvinout historicky podložené chápání abstraktních pojmů, jako je například říše, civilizace, parlament a rolnictvo;
- porozumět historickým pojmům, jako je kontinuita a změna, příčina a důsledek, podobnost, rozdíl a význam, a používat je k vytváření souvislostí, vytváření kontrastů, analýze trendů, sestavování historicky důležitých otázek a vytváření vlastních strukturovaných popisů, včetně písemných vyprávění a analýz;
- porozumět metodám historického bádání, včetně toho, jak se důkazy důsledně používají k vytváření historických tvrzení, a rozpoznat, jak a proč byly konstruovány protichůdné argumenty a interpretace minulosti;
- získat historickou perspektivu umístěním svých rostoucích znalostí do různých kontextů;
- pochopit souvislosti mezi místními, regionálními, národními a mezinárodními dějinami, mezi kulturními, ekonomickými, vojenskými, politickými, náboženskými a sociálními

dějiny, a mezi krátkodobými a dlouhodobými časovými horizonty (Department for Education, 2014, str. 245).

Stejně jako Geografie se Dějepis vyučuje pouze do klíčové fáze tři (KS3) a dále jeho zařazení do vzdělávání v rámci KS4 záleží na volbě žáka. V rámci KS3 by si žáci měli rozšířit a prohloubit své získané znalosti a porozumění britské, místní a světové historii tak, aby poskytly dobře informovaný kontext pro širší učení. Žáci by měli být schopni identifikovat významné události, chápat souvislosti a rozdíly, analyzovat trendy v obdobích a v dlouhých časových úsecích. Měli by umět používat historické termíny a koncepty stále sofistikovanějšími způsoby. Měli by rozumět tomu, jak jsou různé typy historických pramenů správně používány k vytváření historických tvrzení a rozlišovat, na základě jakých důkazů byly konstruovány protichůdné argumenty a interpretace minulosti (Department for Education, 2014, str. 249).

V učivu Dějepisu ve třetí klíčové fázi (KS3) se nachází celkem sedm tematických celků:

- „Vývoj církve, státu a společnosti ve středověké Británii 1066-1509“
- „Vývoj církve, státu a společnosti v Británii 1509-1745“
- „Ideje, politická moc, britský průmysl a britské impérium“
- „Výzvy pro Británii, Evropu a širší svět od roku 1901 do současnosti“
- „Regionální historie“
- „Aspekty nebo témata britské historie z doby před rokem 1066 rozšiřující dosavadní znalosti žáků“
- alespoň jedna „Studie významné společnosti nebo problému světových dějin a jejich propojení s jiným světovým vývojem“ (např. Mughalská Indie 1526-1857; Čínská dynastie Čching 1644-1911; Změna ruských impérií c.1800-1989; USA ve 20. století) (Department for Education, 2014, str. 249 – 251).

Nejvýraznější prostor pro začlenění tématu evropské integrace představuje tematický celek „Výzvy pro Británii, Evropu a širší svět od roku 1901 do současnosti“. V Národním kurikulu není v případě Dějepisu zpravidla vymezeno konkrétní téma, které se musí ve výše uvedených tematických celcích vyučovat. Jednou z výjimek je povinné začlenění problematiky Holokaustu do výuky v rámci tematického celku „Výzvy pro Británii, Evropu a širší svět od roku 1901 do současnosti“. Výběr dalších témat v rámci tohoto tematického celku je na konkrétní škole, Národní kurikulum je pouze doporučuje. Jedná se o témata:

- „Volební právo žen“
- „První světová válka a mírová vyjednávání“
- „Meziválečná léta: Velká hospodářská krize a vzestup diktátorů“
- „Druhá světová válka a válečné vedení Winstona Churchilla“

- „Vznik sociálního státu“
- „Indická nezávislost a konec říše“
- „Sociální, kulturní a technologické změny v poválečné britské společnosti“
- „Místo Británie ve světě od roku 1945“ (Department for Education, 2014, str. 251).

Pro začlenění problematiky evropské integrace do výuky se tak z navrženého učiva nabízí především téma „Druhá světová válka a válečné vedení Winstona Churchila“, „Sociální, kulturní a technologické změny v poválečné britské společnosti“ a „Místo Británie ve světě od roku 1945“ (Department for Education, 2014, str. 251).

1.3.3 Srovnání kurikula v České republice, ve Slovenské republice a v Anglii

Metodou obsahové analýzy byly v kurikulu České republiky, Slovenské republiky a Anglie identifikovány vzdělávací oblasti, vzdělávací obory nebo předměty a tematické celky, respektive tematické okruhy, v nichž je možné nalézt témata či dílčí informace týkající se evropské integrace. Analýza byla provedena na kurikulech vybraných států, která upravují střední všeobecné a odborné vzdělávání a výsledky analýzy jsou obsahem předchozích kapitol této bakalářské práce. Shrnutí, které je uvedeno v této části bakalářské práce, se opírá o výsledky provedené analýzy zasazené do přehledné tabulky, která je přílohou č. 1.

V úvodu je nutné uvést základní odlišnosti analyzovaných jednotlivých státních kurikul. Shodné pro všechna tři kurikula je jejich podstata, tj. že se jedná o dokumenty, jejichž účelem je stanovit cíle v oblasti vzdělávání a určit jeho směr a ve všech třech státech vytváří rámec pro tvorbu nižší úrovně kurikula na úrovni jednotlivých škol (školní vzdělávací programy). Podle dělení Průchy (2009) se tedy jedná o formální kurikulum v rovině zamýšlené. Odlišnosti jsou již na úrovni organizace úplného středního vzdělávání, zpracování státního kurikula pro střední všeobecné a odborné vzdělávání, dále jsou rozdíly v terminologii používané pro specifikaci nižší úrovně vzdělávacích oblastí a míry detailu a podrobností při rozvedení vzdělávacích cílů, oblastí nebo témat.

Jak v České republice, tak i na Slovensku střední všeobecné vzdělávání zprostředkovávají gymnázia a odborné vzdělávání střední odborné školy. Oproti Slovensku lze v České republice dosáhnout středního vzdělání také na středních odborných učilištích ve studijních oborech ukončených maturitní zkouškou. Podobnosti obou systémů vzdělávání vyplývají ze společné historie, kultury a podobných tradic. V Anglii je nastaven zcela jiný systém, jenž je dán zejména historickým vývojem školského systému. Terminologicky se v Anglii neuzívá pojem „střední“ nebo „středoškolské“ vzdělávání, ale v podstatě tomu odpovídá pojem „sekundární“ vzdělávání. Instituce, které zprostředkovávají sekundární vzdělávání, lze pro účely této

bakalářské práce rozdělit podle jejich vzdělávacích cílů a zaměření na školy poskytující všeobecné vzdělávání (Grammar schools, Comprehensive schools, Independent schools) a školy poskytující odborné vzdělávání (Secondary modern schools a Secondary technical schools). Úroveň vzdělání je dána absolvováním jednotlivých klíčových fází, kdy za úplné střední vzdělání je považováno absolvování a úspěšné ukončení KS4.

Vzdělávací oblasti pro střední všeobecné vzdělávání (gymnázia) jsou v českém státním kurikulu začleněny do vzdělávacích oborů a dále jsou rozpracovány do tematického celku, který specifikuje vzdělávací obsah v členění na učivo a očekávané výstupy vzdělávání. Na odborných školách je vzdělávání rozděleno do dvou kategorií: všeobecné a odborné vzdělávání. V rámci všeobecného vzdělávání jsou ke vzdělávací oblasti stanoveny předměty, v jejichž rámci se vzdělávání uskutečňuje. Vzdělávací oblast všeobecného vzdělávání je rozpracována do tematických celků specifikujících vzdělávací obsah (opět v členění na učivo a očekávané výsledky). Pro odborné vzdělávání na středních odborných školách je v kurikulu vzdělávací oblast nazývána obsahovým okruhem a je vymezena učivem a očekávanými výsledky, přičemž učivo je rozčleněno do tematických okruhů. V odborném vzdělávání na středních odborných školách zcela chybí začlenění vzdělávací oblasti do vzdělávacího oboru či specifikace konkrétních předmětů. Ve slovenském státním kurikulu se vzdělávací oblast dále dělí na předměty (na úrovni gymnázií a u všeobecného vzdělávání v rámci středních odborných škol). Pro každý předmět je zpracován vzdělávací standard, který vzdělávací obsah daného předmětu dále člení na tematický celek, obsahový a výkonnostní standard. V případě odborného vzdělávání na středních odborných školách jsou stanoveny vždy dvě vzdělávací oblasti, a to teoretická a praktická. Také pro odborné vzdělávání (v teoretické vzdělávací oblasti) jsou stanoveny vzdělávací standardy (obsahový a výkonnostní), a to tematicky podle vzdělávacího okruhu. Obsahový standard je definován pro tematické celky. Anglické kurikulum neodlišuje všeobecné a odborné vzdělávání. Vzdělávací oblast je rozpracována na úrovni předmětů do tematických celků, kterým definuje rámec pro všechny druhy škol. Odlišuje se zařazení předmětu do konkrétní klíčové fáze. Nelze opomenout také průřezová témata, která na rozdíl od českého a slovenského kurikula nejsou pro anglické vzdělávání definována.

Další významná odlišnost, zejména anglického státního kurikula, je ve struktuře stanovení očekávaných výstupů, respektive výsledků a obsahového vymezení učiva. Právě v anglickém kurikulu je požadavek na to, co má žák po absolvování vzdělávání umět a jakým způsobem znalosti získá, formulován pohromadě. V případě českého a slovenského kurikula jsou učivo a očekávané výstupy nebo výsledky definovány vždy odděleně. Nicméně v anglickém národním kurikulu je patrná nižší míra detailu zpracování právě s ohledem na

ponechání většího prostoru pro rozhodování jednotlivých škol při koncipování obsahu učiva, tj. jakým způsobem a v jakém rozsahu budou informace a poznatky žákům poskytovány.

Pro názornější srovnání jsou výše uvedené rozdíly zpracovány v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 Struktura státních kurikulárních dokumentů středoškolského vzdělávání v České republice, Slovenské republice a v Anglii

Česká republika			Slovenská republika			Anglie
Gymnázia	Střední odborné školy		Gymnázia	Střední odborné školy		Grammar schools Comprehensive schools Independent schools Secondary modern schools Secondary technical schools
	Všeobecné vzdělávání	Odborné vzdělávání		Všeobecné vzdělávání	Odborné vzdělávání	
Vzdělávací oblast	Vzdělávací oblast	Obsahový okruh	Vzdělávací oblast	Vzdělávací oblast	Vzdělávací oblast	Vzdělávací oblast
Vzdělávací obor	Předmět	xxx	Předmět	Předmět	Vzdělávací obor	Předmět
Tematický okruh	Tematický okruh	Tematický okruh	Tematický celek	Tematický celek	Tematický celek	Tematický celek
Vzdělávací obsah = výstupy a učivo	Vzdělávací obsah = výstupy a učivo	Vzdělávací obsah = výstupy a učivo	Vzdělávací standard = výkonnostní standard a obsahový standard	Vzdělávací standard = výkonnostní standard a obsahový standard	Vzdělávací standard = výkonnostní standard a obsahový standard	Rámcové cíle vzdělávání (výstupy/výsledky ve vazbě na obsahové vymezení učiva)

Zdroj: RVP G (2020), RVP EP (2020), RVP OA (2020), SVP G SR (2015), SVP OV SR (2013), Národní kurikulum Anglie (2014).

Učivo týkající se problematiky evropské integrace je nejdetailněji specifikováno v českém kurikulu pro gymnázia a v menší míře detailnosti v českém kurikulu pro střední vzdělávání (zejména v části všeobecného vzdělávání). Míra detailu jde až do takové úrovně, že jsou stanoveny konkrétní výstupy žáka, co by měl vědět o evropské integraci včetně současného vývoje EU. Na gymnáziích jsou poznatky o evropské integraci součástí vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“, tematického okruhu „Mezinárodní vztahy, globální svět“ a žáci by měli mít znalosti týkající se podstaty, významu a procesu evropské integrace, významu EU, orgánů EU a některých významných mezinárodních organizací, o jejich vlivu na chod světového společenství, včetně významu zapojení ČR do těchto organizací, o globalizaci a globálních problémech současnosti, o jednotné evropské měně. V kurikulu není stanoveno, do jakého předmětu má být problematika začleněna a rozhodnutí je ponecháno jednotlivým gymnáziím. Navíc se téma evropské integrace prolíná i s dalšími předměty, a to prostřednictvím rámcově vymezeného průřezového tématu „Výchova k myšlení v evropských a globálních

souvislostech“, který je specificky koncipován pouze na úrovni gymnázií. Český kurikulární dokument pro střední odborné vzdělávání v rámci všeobecného vzdělávání zahrnuje problematiku evropské integrace do vzdělávací oblasti společenskovedního vzdělávání v tematickém okruhu „Člověk v dějinách“ a „Soudobý svět“, kde žáci získávají základní informace o poválečném uspořádání v Evropě, včetně vývoje ve vyspělých demokraciích a vývoje evropské integrace, informace o postavení České republiky v Evropě a soudobém světě a charakteru soudobých cílů EU, včetně její politiky, a jsou jim vysvětleny pojmy integrace a dezintegrace. Na úrovni odborného vzdělávání v rámci středních odborných škol české kurikulum stanoví učivo specifické pro daný studijní obor. Pro ekonomické studijní obory jsou informace o evropské integraci a současném vývoji EU žákům poskytovány v rámci obsahového okruhu „Ekonomika“, „Obchodní činnost“ a „Tržní ekonomika, národní a světová ekonomika“. V rámci odborného učiva jsou v dílčích tematických okruzích žákům poskytovány základní informace o EU, dále informace o mezinárodním obchodu, vztahu mezi EU a Českou republikou a dalšími organizacemi ovlivňujícími mezinárodní ekonomiku, o rozdílech mezi obchodováním s členskými a nečlenskými státy EU, ekonomické integraci, strukturálních fondech, měnové politice apod. Téma udržitelného rozvoje, který je prioritním cílem současné EU, je na úrovni kurikulárního dokumentu pro gymnázia zahrnuto do průřezového tématu „Environmentální výchova“ a na úrovni kurikulárního dokumentu pro střední vzdělávání je součástí průřezového dokumentu „Člověk a životní prostředí“.

Jak už je uvedeno výše, slovenské státní kurikulum je v mnoha aspektech stejné jako české. Z pohledu začlenění problematiky evropské integrace do kurikulárního dokumentu je podstatný rozdíl v detailu vymezení a zejména jejím včlenění do konkrétního vyučovacího předmětu, kterými jsou v případě gymnázií Dějepis a Občanská nauka a v případě středních odborných škol pouze Dějepis. Ze vzdělávacího standardu pro Dějepis vyplývá, že by žáci měli získat informace o EHS a EU, zejména klíčových meznících procesu evropské integrace a jejich podstatných problémech; v případě odborných středních škol je problematika současného vývoje EU ještě zasazena do informací o Slovenské republice a EU, obsahující zejména klíčové mezníky vývoje Slovenské republiky. Na gymnáziích jsou informace o problematice evropské integrace zasazeny do rámce předmětu Občanská nauka, kde se žáci dozvídají zejména o institucích EU, pracovním trhu v EU a společné měně euro. V Zeměpisu rámcový vzdělávací obsah zahrnuje informace o mezinárodních organizacích a sdruženích (EU, NATO, OSN) nebo o globálních problémech Země.

Průřezové téma, které by konkrétně vymezovalo problematiku evropské integrace a současného vývoje EU tak, jak tomu je v případě českého státního kurikulárního dokumentu

pro gymnázia, slovenské kurikulární dokumenty neobsahují. Obdobně jako v českých kurikulárních dokumentech je i ve slovenských problematika udržitelného rozvoje součástí průřezového tématu „Environmentální výchova“, a to pouze pro gymnázia. Částečně lze ještě problematiku evropské integrace nalézt taktéž ve slovenském kurikulárním dokumentu pro gymnázia v průřezovém tématu „Multikulturní výchova“, které je orientováno na aktuální realitu celosvětové globální společnosti. Pro ekonomické studijní obory jsou informace o evropské integraci a současném vývoji EU žákům poskytovány v rámci vzdělávacího oboru „Ekonomika a právo“ a „Mezinárodní obchodní vztahy“. V rámci odborného učiva jsou v tematických celcích „Ekonomie“, „Mezinárodní obchodní vztahy“ a „Základy politologie, diplomacie a diplomatického protokolu“ žákům poskytovány základní informace z oblasti světového hospodářství, mezinárodní ekonomické spolupráce, mezinárodních ekonomických vztahů a globálních celosvětových problémů, dále jsou žáci seznamováni s vlivem globalizace a integrace států na diplomatické vztahy, učí se o významu a systému světových mezinárodních organizací, jejich struktuře, činnosti a vlivu na jednotlivé členské státy. Na základě výše uvedených poznatků lze konstatovat, že pro odborné vzdělávání na středních odborných školách je problematika evropské integrace a zejména současného vývoje EU vymezena ve slovenském kurikulárním dokumentu v nižší míře podrobností než v obdobném českém dokumentu.

Problematika evropské integrace v kurikulu Anglie není konkrétně vymezena a lze ji identifikovat pouze podle cílů, kterých má žák v průběhu vzdělávání v jednotlivých předmětech dosáhnout. Zejména se jedná o učivo v rámci předmětu Výchova k občanství, které je zahrnuto do vzdělávání v klíčové fázi KS4, dále pak lze kontextové informace nalézt i v předmětech Geografie a Dějepis, které jsou povinně zahrnuty do předcházející klíčové fáze KS3.

Na základě výše uvedeného srovnání lze tvrdit, že problematika týkající se evropské integrace a aktuálního vývoje EU je v nejširším rozsahu zahrnuta do kurikula pro česká gymnázia. Pro střední odborné vzdělávání je problematika evropské integrace a aktuálního vývoje EU v českém a slovenském kurikulu zastoupena ve srovnatelné míře. Kurikulum Anglie, které neupravuje odděleně všeobecné a odborné vzdělávání, vykazuje nejnižší míru podrobnosti v zpracování problematiky evropské integrace a aktuálního vývoje EU a vyznačuje se značnou obecností. Je tak dána větší volnost v rozhodování o obsahovém vymezení učiva regionálními školami. Oproti tomu v České a Slovenské republice jsou regionální školy více svázány přímým vymezením učiva.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Školní vzdělávací programy

Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) musí být Školní vzdělávací program v souladu s relevantním Rámcovým vzdělávacím programem. V ŠVP vymezený obsah vzdělávání může být rozčleněn do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva, například modulů. Školský zákon dále definuje povinné náležitosti ŠVP. Těmi jsou zejména konkrétní cíle vzdělávání, délka, forma, obsah a časový plán vzdělávání. Dále ŠVP musí stanovit další podmínky, jako je přijímání uchazečů, průběh a ukončování vzdělávání (včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami), označení dokladu o ukončeném vzdělání (pokud bude tento doklad vydáván), popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje. ŠVP je veřejným dokumentem, tj. musí být dostupný pro veřejnost dálkovým přístupem nebo zveřejněn na dostupném místě ve škole. ŠVP je kurikulárním dokumentem na školní úrovni a vydává jej ředitel školy (§ 5 zákona č. 561/2004 Sb.).

Školní vzdělávací program je zpracováván konkrétní školou na základě RVP. Zpravidla obsahuje priority a specifikaci školy, kurikulární nabídku, tj. povinné, volitelné a nepovinné předměty, mimotřídní aktivity, způsoby organizace školního života a způsoby realizace vztahu školy s rodiči žáků (Průcha J., E. Walterová, J. Mareš. 2013, str. 300).

Pro tuto práci byly vybrány čtyři ŠVP tří středních odborných škol a jednoho gymnázia, které mají své působíště v Mladé Boleslavi. Prostřednictvím obsahové analýzy jednotlivých ŠVP, konkrétně kapitoly týkající se vymezení učebních osnov, byly identifikovány předměty a dílčí témata, v jejichž rámci jsou žákům v průběhu středního vzdělávání poskytovány informace týkající se evropské integrace a současného vývoje EU. Výsledky analýzy jsou shrnuty v této části práce.

2.1.1 Evropská integrace v ŠVP Gymnázia, Mladá Boleslav, Palackého 191/1

Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1 (dále jen Gymnázium) vzniklo v roce 1991. V současné době sídlí v rekonstruované budově původní měšťanské školy. Jde o osmileté gymnázium, kde se v osmi ročnících studia nachází vždy dvě třídy. Celkový počet studentů tak může dosahovat maximálně 500 na celé škole. Škola umožňuje získat všeobecné vzdělání zakončené maturitní zkouškou a její absolventi jsou připraveni úspěšně splnit podmínky

přijímacího řízení na všechny typy vysokých škol (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 5, 10).

V rámci osmiletého gymnázia získávají žáci základní vzdělání, a to ukončením čtvrtého ročníku, a střední vzdělání v průběhu studia v pátém až osmém ročníku (§ 54 a § 58 zákona č. 561/2004 Sb.)

V ŠVP Gymnázia je téma evropské integrace zapojeno do většiny předmětů, a to ať už ve větší či menší míře. V některých předmětech se nachází skrze průřezové téma VMEGS a v některých jej lze nalézt jako samostatnou náplň předmětu (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 40 – 260).

Problematiku evropské integrace zařazenou do průřezového tématu VMEGS lze nalézt v Českém jazyce a literatuře, a to v sedmém ročníku. Součástí učiva sedmého ročníku jsou informace týkající se globalizace a kulturních změn (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 46).

Souvisejícím předmětem, který se na škole vyučuje jako volitelný seminář, je Světová literatura. Vyučuje se v pátém a šestém ročníku. V tomto semináři je definováno učivo týkající se evropské integrace také skrze průřezové téma. Jde opět o průřezové téma VMEGS s učivem o globalizaci a kulturních změnách. Tato problematika je zahrnuta do učiva v obou ročnících (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 51).

Stejným způsobem je učivo zakomponováno ve volitelném semináři Český jazyk a literatura pro osmý ročník (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 53).

V Anglickém jazyce je průřezové téma VMEGS prostoupeno napříč ročníky. Protože se VMEGS v podstatě zaobírá pouze evropskou integrací, lze tedy předpokládat že se o ní žáci učí. Nicméně v ŠVP Gymnázia není dílčí téma ani učivo blíže specifikováno (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 56 – 70).

Gymnázium nabízí kromě výuky anglického jazyka, který je pro všechny žáky povinný, také možnost vybrat si z dalších čtyř jazyků. Každý žák si musí povinně vybrat z této nabídky alespoň jeden další jazyk. Jedná se o Francouzský jazyk, Německý jazyk, Ruský jazyk nebo o Španělský jazyk (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 76 – 107).

Ve Francouzském jazyce se učivo evropské integrace objevuje skrze průřezové téma VMEGS v pátém ročníku, konkrétně v dílčím tématu „Co Evropu spojuje a co ji rozděluje“ (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 81).

V rámci Německého jazyka problematika evropské integrace od pátého ročníku a výše není začleněna, ale je součástí povinně volitelného předmětu Konverzace v Německém jazyce,

a to prostřednictvím průřezového tématu VMEGS do učiva o EU v dílčím tématu „Co nás spojuje a co rozděluje“ (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 92 – 93).

V Ruském jazyce je problematika evropské integrace zahrnuta do výuky skrze dvě průřezová témata, a to VMEGS a Multikulturní výchovu. V šestém ročníku ji lze nalézt v průřezovém tématu VMEGS jako dílčí téma „Naši sousedé v Evropě“ a „Život v jiných zemích“, v osmém ročníku se nachází v tématu „Budoucnost Evropy“. V pátém ročníku je problematika evropské integrace zahrnuta do průřezového tématu „Multikulturní výchova“ v rámci dílčího tématu „Co Evropu spojuje a dělí“ (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 95 – 100).

Do Španělského jazyka není problematika evropské integrace zahrnuta (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 101 – 107).

V pátém ročníku navazuje na Zeměpis z nižších ročníků předmět Geologie a geografie, v jejichž rámci je do osnov stanovených v ŠVP zahrnuto v pátém ročníku průřezové téma VMEGS s dílčím tématem „Udržitelného rozvoje“ a v šestém ročníku témata týkající se „Ekonomického rozvoje a globalizace“, „Mezinárodních institucí na pomoc rozvojové spolupráci“ a „Spolupráce ČR s ostatními zeměmi“ (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 198 – 200).

Žáci mají možnost v sedmém a osmém ročníku studovat povinně volitelný předmět Seminář a cvičení z geografie, ve kterém se problematiky evropské integrace dotýká učivo s tématem „Vybrané problémy současného světa, rizikové oblasti politických, vojenských a hospodářských střetů“ (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 254 – 256).

Do učiva Dějepisu v pátém ročníku je problematika evropské integrace zahrnuta dvojnásobem. V prvním případě se jedná o průřezové téma VMEGS s tematickým zaměřením na historický vývoj českého národa v evropském kontextu a jeho hlavní etapy. Žáci by měli využít poznatků z historie k pochopení vzájemných vazeb mezi národními a evropskými dějinami. Druhý způsob je, že problematika evropské integrace je konkrétním tématem v rámci Dějepisu, Žáci probírají učivo dějin evropské integrace a mezinárodní spolupráce v rámci tématu „Kapitoly z moderních dějin“, k němuž jsou stanoveny tyto očekávané výstupy:

- žák uvede názvy některých mezinárodních organizací a vysvětlí jejich působnost
- žák na příkladech doloží výhody a nevýhody evropské integrace a vojenské spolupráce
- žák prokáže základní orientaci v problémech globalizovaného světa (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 136 – 141).

Jednoznačně největší prostor pro získání poznatků týkajících se evropské integrace se nachází v předmětu Základy společenských věd. V osmém ročníku tento předmět zahrnuje učivo obsahující problematiku evropské integrace v rámci témat:

- „Evropská integrace“ (struktura EU, její formování; tři pilíře integrace; postavení ČR v rámci EU)
- „Mezinárodní vztahy a spolupráce“ (významné mezinárodní instituce (OSN, NATO, ...), proces globalizace a postmoderní společnost).

K vymezenému učivu nejsou však stanoveny žádné očekávané výstupy (Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1, 2019, str. 153).

2.1.2 Evropská integrace v ŠVP Obchodní akademie a Vyšší odborné školy ekonomické, Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, Mladá Boleslav

V této škole bylo pro zpracování práce vybráno ŠVP oboru Obchodní akademie, který byl zpracován podle RVP OA. Obchodní akademie a Vyšší odborné školy ekonomické, Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, Mladá Boleslav, T. G. Masaryka 14 (Obchodní akademie) je škola poskytující střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou.

V ŠVP Obchodní akademie (ŠVP OA) je problematika evropské integrace ve větší či menší míře zahrnuta do deseti předmětů (Obchodní akademie MB, 2011, str. 18 – 181, 214 – 219).

Problematika evropské integrace se nachází v rámci učiva předmětu První cizí jazyk, a to konkrétně v Anglickém jazyce v tematickém okruhu „Odborná témata“ pro třetí ročník, kde se nachází učivo: EU vs. Česko a Mezinárodní obchod (Obchodní akademie MB, 2011, str. 214 – 219).

Problematika evropské integrace je také v učivu v rámci předmětu Druhý cizí jazyk, konkrétně v Anglickém jazyce, a to v tematických okruzích:

- „Zahraniční obchod“
- „Evropská unie“
- „Problémy současnosti“ (Obchodní akademie MB, 2011, str. 39 – 60).

„Zahraniční obchod“ a „Evropskou unii“ mají žáci zahrnutou ve třetím ročníku studia a „Problémy současnosti“ až ve čtvrtém ročníku (Obchodní akademie MB, 2011, str. 47 – 49).

Do „Zahraničního obchodu“ je zařazeno učivo týkající se zahraničního obchodu ČR, Velké Británie a USA a nejdůležitější mezinárodní organizace. Učivo spadající pod tematický okruh „Evropské unie“ je základní slovní zásoba k tématu, ČR v Evropské unii a euro.

Tematický okruh „Problémy současnosti“ zahrnuje učivo k tématu globalizace (Obchodní akademie MB, 2011, str. 47 – 49).

S předměty První a Druhý cizí jazyk úzce souvisí předmět Konverzace v cizím jazyce. V tomto předmětu se problematika evropské integrace objevuje jak v Anglickém jazyce, tak v Německém jazyce, a to ve čtvrtém ročníku. V Anglickém jazyce ji lze nalézt v tematickém okruhu „EU“ pod které spadá učivo týkající se členských zemí EU a orgánů EU, významu pro ČR. Žák se tak orientuje v aktuálním kulturním, politickém a společenském dění i životě (Obchodní akademie MB, 2011, str. 137 – 144).

V Německém jazyce se problematika evropské integrace nachází v tematickém okruhu „Evropská unie“ v rámci učiva:

- historie vzniku,
- charakteristika,
- orgány EU,
- studijní a pracovní příležitosti v EU,
- význam (Obchodní akademie MB, 2011, str. 142 - 144).

Po absolvování učiva by žák měl být schopný:

- popsat organizaci EU a fungování jejich nejdůležitějších orgánů;
- diskutovat a argumentovat o přínosu EU se zřetelem k ČR (Obchodní akademie MB, 2011, str. 142 – 144).

Do předmětu Dějepis je učivo o evropské integraci začleněno v tematických okruzích, které se vyučují během prvního ročníku:

- „Vztahy mezi velmocemi na přelomu 19. a 20. století“
- „Svět mezi válkami“
- „Svět v blocích“ (Obchodní akademie MB, 2011, str. 68 – 73).

V tematickém okruhu „Vztahy mezi velmocemi na přelomu 19. a 20. století“ se nachází učivo „Evropské velmoci před 1. světovou válkou“, kdy by žák měl být schopen po jeho absolvování vysvětlit rozdělení světa v důsledku koloniální expanze a vztahy mezi velmocemi. Tematický okruh „Svět mezi válkami“ obsahuje učivo „Mezinárodní vztahy ve 20. a 30. letech“, po jehož absolvování by žák měl být schopen popsat mezinárodní vztahy v době mezi 1. a 2. světovou válkou. V učivu tematického okruhu „Svět v blocích“ je zahrnuto poválečné uspořádání Evropy a světa a globální problémy lidstva na prahu třetího tisíciletí. Po absolvování učiva by žáci měli být schopni objasnit uspořádání po 2. světové válce a jeho důsledky pro Československo a popsat vývoj ve vyspělých demokratických zemích a stručně nastínit vývoj evropské integrace (Obchodní akademie MB, 2011, str. 72 – 73).

V předmětu Základy společenských věd je problematika evropské integrace součástí tematického okruhu „Soudobý svět“, který se vyučuje během čtvrtého ročníku a obsahuje následující učivo:

- EU a proces integrace,
- OSN,
- NATO,
- Zapojení ČR do mezinárodních struktur,
- Globalizace a globální problémy (Obchodní akademie MB, 2011, str. 73 – 79).

Žák by měl po absolvování učiva být schopen:

- charakterizovat podstatu evropské integrace;
- uvést významné mezinárodní organizace a jejich cíle;
- vysvětlit význam zapojení ČR do mezinárodních organizací;
- popsat význam a funkce OSN, NATO;
- chápat zapojení ČR do těchto celosvětových organizací;
- charakterizovat proces globalizace;
- uvést konkrétní příklady projevů globalizace, dopady na obyvatelstvo (Obchodní akademie MB, 2011, str. 78).

V předmětu Ekonomika je problematika evropské integrace zahrnuta do učiva ve třetím ročníku v tematickém okruhu „Mezinárodní instituce“. Nachází se v učivu o Evropské unii a ostatních mezinárodních institucích, které se dále člení na Mezinárodní měnový fond a Světovou banku, WTO a ostatní instituce. Žák by tak měl být schopen:

- chápat význam integrace a společného trhu Evropské unie;
- stručně charakterizovat jednotlivé členské země Evropské unie;
- aktualizovat příspěvky z činnosti ostatních mezinárodních institucí (Obchodní akademie MB, 2011, str. 104 – 111).

Ve třetím ročníku v rámci předmětu Účetnictví je obsahem učiva problematika evropské integrace ve dvou tematických okruzích, a to v „Právní úpravě účetnictví“ a „Zúčtovacích vztazích“. V „Právní úpravě účetnictví“ se nachází učivo týkající se Mezinárodních účetních standardů, kdy by měl žák být schopen orientovat se v základních principech účtování EU. V tematickém okruhu „Zúčtovací vztahy“ je problematika evropské integrace obsažena v učivu Účtování krátkodobých pohledávek a závazků z obchodního styku. Očekávaným výstupem je schopnost žáka účtovat DPH na vstupu a výstupu při obchodování v tuzemsku, v EU a s třetími zeměmi (Obchodní akademie MB, 2011, str. 116 – 122).

Souvisejícím předmětem s Účetnictvím je předmět Cvičení z účetnictví, který se vyučuje ve čtvrtém ročníku studia. Tematický okruh „Zúčtovací vztahy“ obsahuje učivo zahrnující problematiku evropské integrace. Toto učivo je obdobné učivu z předmětu Účetnictví, a proto i očekávané výstupy žáků jsou formulovány stejně (Obchodní akademie MB, 2011, str. 164 – 168).

V předmětu Cestovní ruch je v menší míře v rámci učiva Mezinárodní organizace obsažena problematika evropské integrace, a to v tematickém okruhu „Obecné základy cestovního ruchu ve světě“, který se vyučuje ve třetím ročníku. Ovšem nejsou blíže specifikovány výstupy tohoto konkrétního učiva (Obchodní akademie MB, 2011, str. 178 – 181).

Problematiku evropské integrace lze taktéž nalézt v předmětu Hospodářský zeměpis. Nachází se v prvním a druhém ročníku v těchto tematických okruzích:

- „Člověk a příroda“
- „Politika a ekonomika“
- „Evropská unie“ (Obchodní akademie MB, 2011, str. 178 – 181).

„Člověk a příroda“ a „Politika a ekonomika“ se vyučují v prvním ročníku. Součástí tematického okruhu „Člověk a příroda“ je učivo o trvale udržitelném rozvoji, které okrajově souvisí s problematikou evropské integrace. V tematickém okruhu „Politika a ekonomika“ je zahrnuto učivo na téma „Integrace světa“. Pro oba tyto tematické okruhy jsou stanoveny výstupy žáků dohromady a po absolvování učiva by měl být žák schopen objasnit hospodářský vývoj Evropy, vznik Evropské unie, postavení ČR v rámci Unie a klady či zápory vstupu do EU (Obchodní akademie MB, 2011, str. 90).

V rámci tematického okruhu „Evropská unie“ vyučovaného ve druhém ročníku je zahrnuto učivo týkající se vývoje, orgánů, politiky, postavení ČR v EU, výhod a nevýhod vstupu a problémy EU. Žák by měl být schopen zejména vyhledat aktuální informace o EU (Obchodní akademie MB, 2011, str. 91).

2.1.3 Evropská integrace v ŠVP Střední průmyslové školy, Havlíčkova 456, Mladá Boleslav

Střední průmyslová škola, Havlíčkova 456, Mladá Boleslav (Střední průmyslová škola) je škola poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou. Byla založena v roce 1867 jako jedna z prvních odborných škol v českých zemích. Škola je tradičně spjata s výchovou mladých techniků, kteří nacházejí uplatnění v různých odvětvích průmyslu, zejména v oblasti automobilového průmyslu (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 5).

V rámci Střední průmyslové školy lze získat středoškolské vzdělání ve čtyřech vzdělávacích oblastech, respektive studijních oborech. Pro zpracování této práce byl vybrán studijní obor Strojírenská technická administrativa, jenž však již není pro studium otevřen. V současnosti dobíhá poslední ročník s tímto vzdělávacím oborem. Studijní obor Strojírenská technická administrativa byl realizován v rámci čtyřletého středního vzdělávání ukončeného maturitní zkouškou formou denního studia (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 13).

V ŠVP Střední průmyslové školy pro obor Strojírenská technická administrativa (ŠVP STA), který vychází z RVP EP, je problematika evropské integrace zahrnuta pouze do čtyřech předmětů: Dějepis, Základy společenských věd, Ekologie a Ekonomika (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 20 – 221).

Na Střední průmyslové škole se Dějepis vyučuje pouze v prvním ročníku. Evropská integrace je tak začleněna do učiva v rámci témat „Novověk – 20. století“, „Svět v blocích – poválečné uspořádání v Evropě a ve světě“ a „Současný svět“. Dále je v rámci témat uvedeno učivo, které problematiku zahrnuje nebo existuje předpoklad, že ji zahrnovat může a zároveň jsou z ŠVP STA převzaty očekávané výstupy v rámci daného tématu:

Téma „Novověk – 20. století“ zahrnuje učivo

- Vztahy mezi velmocemi, rozdělení světa;
- Poválečné uspořádání Evropy a světa, vývoj v Rusku;
- Velká hospodářská krize, mezinárodní vztahy ve 20. a 30. letech, cesta k válce;

a očekávané výstupy - žák

- chápe rozdělení světa jako důsledek koloniální expanze, poukáže na rozpory mezi velmocemi,
- objasní pokus revidovat rozdělení světa válkou,
- charakterizuje změny po první světové válce a fungování demokracie v Československu,
- vysvětlí projevy a důsledky velké hospodářské krize, orientuje se v mezinárodních vztazích, chápe, jakým způsobem došlo k dočasné likvidaci ČSR (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 66).

Téma „Svět v blocích – poválečné uspořádání v Evropě a ve světě“ zahrnuje učivo:

- Svět v blocích – poválečné uspořádání v Evropě a ve světě;
- Demokratický svět, USA – světová supervelmoc, sovětský blok;
- SSSR - soupeřící velmoc, třetí svět a dekolonizace, konec bipolarity Východ – Západ;

a očekávané výstupy - žák

- popíše uspořádání světa po druhé světové válce a poměry v Československu,
- nastíní vývoj ve vyspělých demokraciích a vývoj evropské integrace, popíše dekolonizaci a objasní rozpad sovětského bloku, poukáže na evropské integrační procesy a jejich problémy (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 67).

Téma „Současný svět“ zahrnuje učivo

- Cesta ke sblížení světových civilizací (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 67)

a očekávané výstupy – žák se

- zamyslí nad problémy třetího světa a diskutuje o historických kořenech dnešních globálních problémů, zhodnotí úspěchy vědy a techniky ve 20. století, na typických příkladech upozorní na přínos umění 20. století (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 67).

Problematika evropské integrace je také součástí předmětu Základy společenských věd, který mají žáci v průběhu celého studia, ale pouze v prvních dvou ročnících se vztahuje učivo k evropské integraci (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 68 – 76).

V prvním ročníku mají žáci ve výuce zahrnuto téma „Vliv prostředí na člověka“, v jehož rámci se učí o vlivu životního prostředí na člověka a o životním stylu. Žák by měl v rámci vzdělávání dosáhnout výstupu týkajícího se evropské integrace, že bude jednat v duchu udržitelného rozvoje (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 74).

Celé téma „Evropské integrace“ je zařazeno v rámci předmětu Základy společenských věd do druhého ročníku a obsahuje učivo týkající se:

- zapojování ČR do evropských a světových struktur
- historie, podstata a cíle EU
- principy fungování EU, symboly EU
- nadnárodní organizace (OSN, NATO, ...)
- globální problémy lidstva (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 76).

Na konci studia by měl být žák:

- schopen chápat význam začlenění do evropských a světových struktur
- seznámen se s historií a principy fungování těchto institucí
- schopen pojmenovat jednotlivé globální problémy a uvést jejich charakteristiky
- schopen diskutovat o kladech a záporech členství v nadnárodních organizacích

- schopen navrhnout způsoby řešení globálních problémů (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 76).

Problematika evropské integrace se také okrajově objevuje v předmětu Ekologie, který mají žáci pouze v druhém ročníku. Evropská integrace se nachází v tématu „Ochrana přírody a krajiny“, kde se žáci učí o zásadách udržitelného zdroje. Na konci předmětu by žáci měli být schopni vysvětlit jeho zásady (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 105 – 109).

Poslední předmět v ŠVP STA, který obsahuje problematiku evropské integrace, je Ekonomika, jenž je vyučován v rámci odborného vzdělávání. Žáci mají tento předmět povinný od druhého do čtvrtého ročníku. Problematika evropské integrace je začleněna do druhého a třetího ročníku (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 136 – 142).

Ve druhém ročníku je zahrnuta do učiva téma „Podnikání“, kde se žáci učí o podnikání v rámci EU. Očekávané výstupy související s problematikou evropské integrace jsou, že žák

- dokáže posoudit výhody a nevýhody podnikání
- dokáže získat potřebné informace pomocí sítě internetu (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 139).

Ve druhém ročníku se také nachází učivo k tématu „Finanční a kapitálový trh“, kde se žáci učí o strukturálních fondech v rámci EU a učivo třetího ročníku zahrnuje téma „Národní hospodářství a EU“, kde jednou z částí učiva je okolí národního hospodářství ve vazbě na EU. Na konci studia tohoto učiva by měl mít žák tyto výstupy:

- chápe důležitost evropské integrace
- orientuje se v mezinárodních hospodářských institucích
- zhodnotí ekonomický dopad členství v EU (Střední průmyslová škola Mladá Boleslav, 2010, str. 140).

RVP EP ještě vymezuje pro začlenění problematiky zejména aktuálního vývoje EU do výuky obsahový okruh „Obchodní činnost“, konkrétně tematický okruh „Prodejní činnost“. Součástí tohoto tematického okruhu je vzdělávací obsah týkající se rozdílů mezi obchodováním s členskými a nečlenskými státy EU. V ŠVP STA v relevantním předmětu Obchodní činnost takové učivo nebo očekávané výstupy výslovně uvedeno není. To samozřejmě neznamena, že by z edukačního procesu bylo zcela vyloučeno. Teoreticky by se tato problematika dala podřadit pod učivo třetího ročníku, které se týká problematiky obchodních případů při prodeji mimo Českou republiku v tématu „Prodejní činnost podniku“.

2.1.4 Evropská integrace v ŠVP Střední školy podnikatelské HERMÉS MB s.r.o.

Na Střední škole podnikatelské HERMÉS MB s.r.o. (Střední škola podnikatelská) se nachází více vzdělávacích oborů, ale pro zpracování práce bylo vybráno ŠVP oboru Obchodní akademie (ŠVP OA SŠP), který byl zpracován podle RVP OA.

Studijní obor Obchodní akademie je čtyřleté denní studium ukončené maturitní zkouškou (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 2).

V ŠVP OA SŠP se problematika evropské integrace vyskytuje ve větší či menší míře celkem v šesti předmětech (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 17 – 215).

Učivo týkající se evropské integrace lze nalézt v předmětu Dějepis. Žáci mají Dějepis pouze v prvním a druhém ročníku studia. Problematika evropské integrace je do předmětu zahrnuta celkem ve čtyřech tematických okruzích, a to:

- „Společnost a národy“
- „Novověk – 20. století“
- „Demokracie a diktatura“
- „Svět v blocích“ (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 84 – 88).

V tematickém okruhu „Společnost a národy“ se žáci v prvním ročníku učí o česko-německých vztazích. Po absolvování učiva je žák schopen tyto vztahy z historického pohledu popsat (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 87).

Tematický okruh „Novověk – 20. století“ je součástí výuky ve druhém ročníku stejně jako zbylé dva tematické okruhy. V tomto tematickém okruhu se nachází učivo týkající se mezinárodních vztahů před první světovou válkou a poválečné uspořádání světa a Evropy. Žák by měl být schopen:

- vysvětlit rozdělení světa a rozpory mezi velmocemi v důsledku koloniální expanze;
- vysvětlit dopad války na obyvatelstvo a objasní změny ve světě po válce (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 88).

V tematickém okruhu „Demokracie a diktatura“ se problematika evropské integrace nachází v učivu, které se týká mezinárodních vztahů ve 20. a 30. letech a narůstání napětí v mezinárodních vztazích. Žák by měl být schopen:

- objasnit vývoj česko-německých vztahů;
- popsat mezinárodní vztahy v době mezi 1. a 2. světovou válkou (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 88).

Poslední tematický okruh, do kterého je zahrnuto učivo týkající se problematiky evropské integrace, je „Svět v blocích“. Žáci se zde učí o poválečném uspořádání světa a Evropy a po

absolvování tohoto učiva by měli být schopni objasnit uspořádání světa a jeho důsledky pro ČR (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 88).

Učivo o evropské integraci je také součástí v předmětu Občanská nauka, a to v tematickém okruhu „Soudobý svět“, který se vyučuje ve druhém ročníku. V rámci tohoto tematického okruhu ŠVP OA SŠP vymezuje následující učivo:

- evropská integrace,
- NATO, OSN, bezpečnost obyvatelstva ČR (Armáda ČR),
- globální problémy soudobého světa,
- globalizace a její důsledky (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 93).

Žák by po absolvování učiva měl být tedy schopen:

- vysvětlit, s jakými konflikty a problémy se potýká soudobý svět, jak jsou řešeny, debatovat o jejich možných perspektivách;
- charakterizovat soudobé cíle EU a posoudit její politiku;
- popsat cíle a funkci OSN a NATO (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 93).

V tematickém okruhu „Člověk a životní prostředí“, jenž je součástí předmětu Základy přírodních věd, lze nalézt učivo týkající se zásad udržitelného rozvoje. Toto učivo žáci probírají ve druhém ročníku studia a na jeho konci by měli být schopni charakterizovat přírodní zdroje surovin a energie z hlediska jejich obnovitelnosti (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 102 – 107).

Stěžejním předmětem, v němž je zahrnuto učivo týkající se problematiky evropské integrace, představuje předmět Ekonomika, který mají žáci po celou dobu studia. Problematika evropské integrace je však součástí učiva pouze v druhém ročníku. Nachází se celkem ve třech tematických okruzích:

- „Prodejní činnost, obchodní závazkové vztahy“
- „Národní hospodářství, hospodářská politika“
- „Světová ekonomika“ (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 158 – 171).

V tematickém okruhu „Prodejní činnost, obchodní závazkové vztahy“ se nachází okrajově učivo týkající se problematiky současného vývoje EU, a to na poli obchodním. Tuto skutečnost lze odvodit z definovaného očekávaného výstupu, že by žák měl být schopen orientovat se v používaných dokladech a průběhu obchodního případu v tuzemsku, uvnitř EU a vůči třetím zemím. Nejrelevantnější k těmto očekávaným výstupům je učivo zaměřené na

obchodní závazkové vztahy, písemnosti při realizaci dodávky a DPH (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 164 – 165).

Tematický okruh „Národní hospodářství, hospodářská politika“ zahrnuje učivo týkající se problematiky evropské integrace do učiva o soustavě veřejných rozpočtů, rozpočtu EU a strukturálních fondech, ale v ŠVP OA SŠP nebyl k tomuto učivu nalezen adekvátní a konkrétní očekávaný výstup (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 166 – 167).

V tematickém okruhu „Světová ekonomika“ je problematika evropské integrace obsažena v učivu zahrnujícím mezinárodní obchod, protekcionismus a liberalismus, vnější obchodní a měnovou politiku a ekonomickou integraci, včetně charakteristiky EU. Žák by měl být schopen chápat důvody existence mezinárodního obchodu, posoudit dopad základních opatření vnější obchodní a měnové politiky na ekonomiku, srovná liberalismus a protekcionismus a posoudit význam společného trhu EU (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 167).

Na předmět Ekonomika navazuje Ekonomický seminář, který mají žáci pouze ve čtvrtém ročníku. Problematika evropské integrace se vyskytuje v tematickém okruhu „Světová ekonomika“ v rámci učiva:

- mezinárodní obchod, protekcionismus,
- ekonomická integrace,
- charakteristika EU,
- rozpočet EU,
- společná měna EU,
- fondy EU, dotace (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 210 – 214).

Žák by tak měl být schopen:

- vysvětlit důvody existence mezinárodního obchodu;
- posoudit význam společného trhu EU;
- orientovat se v používaných dokladech a průběhu obchodního případu v tuzemsku, uvnitř EU a vůči třetím zemím (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 214).

Předmět Hospodářský zeměpis mají žáci během prvních dvou ročníků. Problematika evropské integrace je zahrnuta do učiva v prvním ročníku, a to ve dvou tematických okruzích, kterými jsou „Globální problémy přírodní sféry“ a „Soudobý svět“. V tematickém okruhu „Globální problémy přírodní sféry“ se tato problematika objevuje pouze okrajově, a to v podobě učiva týkajícího se zásad udržitelného rozvoje. Očekávaným výstupem je, že žák bude schopen

vysvětlit udržitelný rozvoj jako integraci environmentálních, ekonomických, technologických a sociálních přístupů k ochraně životního prostředí. V tematickém okruhu „Soudobý svět“ je problematika evropské integrace součástí učiva:

- evropská integrace,
- NATO, OSN, bezpečnost obyvatelstva ČR,
- globální problémy soudobého světa,
- globalizace a její důsledky (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 198 – 202).

Žák je po absolvování učiva schopen:

- diskutovat o konfliktech a problémech se kterými se potýká soudobý svět, jak jsou řešeny, debatovat o jejich možných perspektivách;
- objasnit postavení České republiky v Evropě a v soudobém světě;
- charakterizovat soudobé cíle EU a posoudit její politiku;
- popsat cíle a funkce OSN a NATO;
- předložit příklady projevů globalizace v různých oblastech (v kultuře, hospodářství) a debatovat o názorech na jejich důsledky (Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav, 2021, str. 200).

2.1.5 Srovnání ŠVP vybraných středních škol v Mladé Boleslavi

Srovnání ŠVP čtyř středních škol ukázalo, že každá škola v rámci možností, které jí jsou dány relevantním RVP, začleňuje problematiku evropské integrace do edukačního procesu různě. Nejkompaktněji je učivo začleněno v ŠVP Gymnázia v rámci předmětu Základy společenských věd, který je zařazen do vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Z pohledu historického je evropská integrace nejvíce obsažena v učivu Dějepisu a s dalšími předměty je provázána v průběhu celého procesu vzdělávání prostřednictvím specifického průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Nejvíce informací žáci získávají v posledním ročníku Gymnázia, kde je předmět Základy společenských věd zařazen do učebních osnov. V tomto předmětu je vymezeno učivo, které má být předmětem vzdělávání, ale bez definování očekávaných výstupů. Je na místě zde ještě uvést, že předměty v rámci učebních osnov ŠVP Gymnázia, do jehož učiva je zařazena problematika evropské integrace, jsou zpracovány odlišně, tj. s jinou mírou preciznosti a podrobnosti. Tato skutečnost komplikovala při zpracování praktické části analytickou práci.

U středních odborných škol, kde je vzdělávání rozděleno na všeobecnou a odbornou část, jsou u všeobecného vzdělávání informace o evropské integraci žákům poskytovány převážně

v rámci Dějepisu, který je vyučován v prvním ročníku středoškolského studia, a následně v předmětu Základy společenských věd, respektive Občanská nauka, v různých ročnících. Například Střední průmyslová škola má učivo zařazeno hned v prvním ročníku a oproti tomu Obchodní akademie až ve čtvrtém ročníku. U Obchodní akademie je problematika evropské integrace součástí předmětů zaměřených na výuku cizích jazyků. U odborného vzdělávání je učivo spojené s evropskou integrací převážně součástí předmětu Ekonomika, doplněné u Střední školy podnikatelské navazujícím Ekonomickým seminářem. Ekonomika je zařazena do druhého ročníku s výjimkou právě Střední školy podnikatelské, kde se vyučuje ve třetím ročníku. Obchodní akademie zařadila mezi odborné předměty Hospodářský zeměpis, jenž obsahuje tematický okruh „Evropská unie“; okrajově má provázanu problematiku evropské integrace s dalšími odbornými předměty, například v předmětech Účetnictví nebo Cestovní ruch. Zde se však jedná o úzký úsek problematiky specifický právě odborností předmětu.

Trvale udržitelný rozvoj, jenž je jedním z prioritních cílů EU, je součástí učiva v rámci předmětu Ekologie (Střední průmyslová škola), Základů přírodních věd (Střední škola podnikatelská) nebo Hospodářského zeměpisu (Střední škola podnikatelská, Obchodní akademie). Na Gymnáziu je tato problematika součástí Geologie a geografie v rámci průřezového tématu.

Z hlediska vyhodnocení, zda srovnávané ŠVP zahrnují veškeré učivo, které definuje příslušný RVP, je obtížné dát jednoznačnou odpověď bez znalosti další podrobností. Například u Gymnázia je rozsah učiva jak v rámci Dějepisu, tak i v rámci Základů společenských věd stanoven v ŠVP Gymnázia v obecné rovině, navíc u Základů společenských věd ještě bez očekávaných výstupů:

- Dějiny evropské integrace a mezinárodní spolupráce (názvy některých mezinárodních organizací a jejich působnost, výhody a nevýhody evropské integrace a vojenské spolupráce, problémy globalizovaného světa);
- Struktura EU, její formování;
- Tři pilíře integrace;
- Postavení ČR v rámci EU;
- Významné mezinárodní instituce (OSN, NATO, ...);
- Proces globalizace a postmoderní společnost.

V RVP G je obsah vzdělávání, jenž zahrnuje učivo i očekávané výstupy, vymezen následovně:

- Informace o důvodech evropské integrace a jejím významu pro vývoj Evropy
- Informace o orgánech EU a jejich činnostech;

- Informace o vlivu začlenění státu do EU na každodenní život občanů a příklady, jak mohou fyzické a právnické osoby v rámci EU uplatňovat svá práva;
- Informace o činnostech některých významných mezinárodních organizací a jejich vlivu na chod světového společenství, včetně významu zapojení ČR do těchto organizací;
- Informace o globalizaci, jak se projevuje, globální problémy současnosti, jejich příčiny a možné důsledky;
- Informace o jednotné evropské měně.

Z porovnání není zřejmé, zda je součástí učiva na Gymnáziu například problematika jednotné evropské měny.

Ze srovnání všeobecného vzdělávání u vybraných středních škol vyplývá, že Střední průmyslová škola zařadila do učebních osnov v rámci předmětu Základy společenských věd tematický okruh zaměřený pouze na evropskou integraci. Pouze v případě Obchodní akademie lze nalézt samostatné tematické okruhy věnované Evropské unii v rámci výuky Anglického a Německého jazyka. V ostatních případech se jedná o různé tematické okruhy, které ve vymezeném učivu zahrnují problematiku evropské integrace.

V rámci odborného vzdělávání u vybraných středních škol lze na základě provedené analýzy konstatovat, že problematika evropské integrace je zahrnuta do odborných předmětů v závislosti na předpokládaném uplatnění absolventů na trhu práce (např. zúčtovací vztahy s členskými a nečlenskými státy EU v předmětu Účetnictví).

Ani v jednom z vybraných školních vzdělávacích programů nebyla konkrétně začleněna problematika týkající se Brexitu.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo v teoretické části provést srovnání, jakým způsobem a v jakém rozsahu je téma evropské integrace začleněno do kurikulárních dokumentů, které vymezují primární rámce pro střední školy ve vybraných zemích. Pro tyto účely byly vybrány dokumenty České republiky, Slovenské republiky a Anglie.

Aby mohl být splněn tento cíl, bylo nutné provést rešerše kurikulárních dokumentů všech výše zmíněných zemí a využitelné informace následně analyzovat. Výsledky provedené analýzy byly pro zpřehlednění zaznamenány do tabulkového přehledu, jenž je součástí bakalářské práce v příloze č. 1.

Prvotním poznáním byla skutečnost, že anglický systém vzdělávání se nejvíce liší od českého, a naopak, že slovenský je až na zanedbatelné rozdíly, které se týkají zejména používané terminologie, více méně stejný. Významný rozdíl v anglickém systému je již na úrovni institucí, které vzdělávání zprostředkovávají a dále v tom, že oproti českému a slovenskému kurikulu se nerozlišuje, zda se jedná o všeobecné nebo odborné vzdělávání. Dalším rozdílem je existence tzv. průřezových témat, která prostupují napříč celým českým a slovenským kurikulem, ale v anglickém zcela chybí. V neposlední řadě byl nalezen rozdíl v definování očekávaných výstupů a obsahového vymezení učiva. Oproti českému a slovenskému kurikulu, kde jsou tyto dvě podstatné kategorie vždy definovány samostatně, v anglickém kurikulu se neodlišují a jsou pohromadě, což vytváří předpoklad pro větší volnost v zařazování učiva do edukačního procesu. Tím, že jsou v anglickém kurikulu rámce nastaveny obecněji, mají střední školy větší prostor, aby si zařadily témata a učivo dle své vlastní potřeby.

V českém a slovenském kurikulu je do jisté míry také školám ponechán prostor pro rozhodování, ale spíše v rovině „kam“ dané učivo zařadit, než „zda“ ho vůbec do výuky zařazovat. Vzhledem k podrobnému vymezení každé konkrétní vzdělávací oblasti a průřezových témat se dalo předpokládat, že bude učivo zahrnující problematiku evropské integrace nejdetailněji rozpracováno v českém nebo slovenském kurikulu. Po podrobnější analýze se prokázalo, že nejvíce je co do rozsahu problematika evropské integrace obsažena ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ a tematického okruhu „Mezinárodní vztahy, globální svět“ v českém kurikulu pro gymnázia. U středního odborného vzdělávání je zastoupení problematiky evropské integrace v českém a slovenském kurikulu obdobné. Oproti tomu v anglickém kurikulu bylo obtížně identifikovat, zda učivo bude či nebude obsahovat problematiku evropské integrace.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo zjistit, zda a jakým způsobem a v jakém rozsahu je ve Školních vzdělávacích programech středních škol (odborných a gymnázií) začleněno téma evropské integrace jako součást společenskovedního vzdělávání.

Ke srovnání byly vybrány čtyři Školní vzdělávací programy středních škol z Mladé Boleslavi – jednoho gymnázia, které realizuje vzdělávání v délce osmi let formou denního studia, a tří středních odborných škol se čtyřletými vzdělávacími obory.

Předpokladem pro výběr Školních vzdělávacích programů pro střední odborné vzdělávání bylo zúžit výběr středních odborných škol, respektive studijních oborů na oblast vzdělávání, kterou upravuje Rámcový vzdělávací program pro ekonomické obory vzdělávání (s ohledem na teoretickou část bakalářské práce). Střední odborné školy byly vybrány tak, aby realizovaly studijní obory v ekonomické oblasti a měly zpracovány Školní vzdělávací programy podle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání 63 – 41 – M/01 Ekonomika a podnikání nebo podle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání 63 – 41 – M/02 Obchodní akademie. Konkrétně se jedná o Školní vzdělávací programy Střední průmyslové školy pro obor Strojírenská technická administrativa, Střední školy podnikatelské HERMÉS MB s.r.o. pro obor Obchodní akademie a Obchodní akademie a Vyšší odborné školy ekonomické pro obor Obchodní akademie. Školní vzdělávací program Gymnázia byl zpracován podle Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia.

V rámci dalšího postupu byly ve vybraných ŠVP vyhledány relevantní vzdělávací oblasti a předměty, do nichž bylo jakýmkoli způsobem (formou učiva nebo očekávaných výstupů nebo průřezových témat) zahrnuto téma evropské integrace. Zjištěné informace byly zpracovány textovou formou do příslušných kapitol bakalářské práce.

Touto metodou bylo ověřeno, že všechny vybrané Školní vzdělávací programy obsahují v učebních osnovách předmětů téma evropské integrace. Zároveň bylo zjišťováno, jakým způsobem je problematika evropské integrace začleněna do vzdělávacího obsahu předmětů v rámci učební osnovy. Výsledkem zjišťování je skutečnost, že téma evropské integrace je vymežováno v učivu v rámci tematických okruhů. Ne vždy bylo možné zjistit, jak je definován očekávaný výstup ve vztahu k vymezenému učivu, které se týká evropské integrace. Příčinou byla ve dvou případech (u Gymnázia) prostá absence nadefinovaných očekávaných výstupů. Další příčinou je úzké vymezení problematiky v rámci tematického okruhu, jenž není zaměřen v převážné většině právě na tuto problematiku. V tomto případě byl k dílčímu učivu o evropské integraci přiřazen dle úsudku nejpravděpodobnější očekávaný výstup.

V poslední fázi praktické části bakalářské práce bylo provedeno srovnání rozsahu učiva o evropské integraci ve vztahu k rámcovému vymezení ve státním kurikulárním dokumentu.

Tento postup byl použit u Školního vzdělávacího programu Gymnázia. U středních odborných škol bylo provedeno srovnání odděleně u všeobecného a odborného vzdělávání. Výsledkem poslední fáze je zjištění, že u Školního vzdělávacího plánu Gymnázia není zřejmé, zda jsou součástí učiva v předmětu Základů společenských věd, jenž je realizován v tematickém okruhu Evropská integrace, informace a poznatky o evropské společné měně. Nelze však vyloučit, že téma bude probíráno například v jiných předmětech, což umožňuje četné zapojení průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Porovnáním všeobecného vzdělávání ve Školních vzdělávacích programech středních odborných škol bylo zjištěno, že jen jedna škola zařadila do předmětu Základy společenských věd tematický okruh zaměřený pouze na evropskou integraci, čímž umožnila komplexnější přístup k výuce. Do odborného vzdělávání, ačkoliv byly vybrány ke srovnání Školní vzdělávací programy ekonomického zaměření, je zahrnutí tématu evropské integrace různé, což není míněno negativně. Učivo by v tomto případě mělo být přizpůsobeno zejména tomu, jaké bude mít absolvent uplatnění na trhu práce, proto je opodstatněné, že Obchodní akademie zařadila do předmětu Účetnictví učivo týkající se Mezinárodních účetních standardů. Právě Obchodní akademie má problematiku evropské integrace zasazenou nejen do předmětu Základy společenských věd, ale prolíná se i do výuky Anglického a Německého jazyka. Do odborného vzdělávání je u Obchodní akademie zařazen kromě jiných předmětů Hospodářský zeměpis, jenž obsahuje samostatný tematický okruh zaměřený na Evropskou unii.

Téma evropské integrace a současného vývoje EU bylo začleněno ve všech srovnávaných Školních vzdělávacích programech středních škol z Mladé Boleslavi, ale na různé úrovni podrobnosti a v některých případech i kompletnosti, což ovlivňuje detailnější srovnání.

Seznam zkratek

APEC	Asijsko-pacifické hospodářské společenství (Asia-Pacific Economic Cooperation)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
Gymnázium	Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1
JEA	Jednotný evropský akt
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu (North American Free Trade Agreement)
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)
Obchodní akademie	Obchodní akademie a Vyšší odborná škola ekonomická, Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Mladá Boleslav, T. G. Masaryka 14
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OEEC	Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci
OSN	Organizace spojených národů (United Nations Organization, UNO)
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP DG	Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia
RVP EP	Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63 – 41 – M/01 Ekonomika a podnikání
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
RVP GSP	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou

RVP OA	Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63 – 41 – M/02 Obchodní akademie
RVP SOV	Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
Střední průmyslová škola	Střední průmyslová škola, Mladá Boleslav
Střední škola podnikatelská	Střední škola podnikatelská HERMÉS MB s.r.o.
SVP G SR	Státní vzdělávací program pro gymnázia ve Slovenské republice (Štátny vzdelávací program pre gymnázia)
SVP OVP SR	Státní vzdělávací program pro odborné vzdělávání a přípravu (Štátny vzdelávací program pre odborné vzdelávanie a prípravu)
ŠVP	Školní vzdělávací program
ŠVP OA	Školní vzdělávací program Obchodní akademie a Vyšší odborné školy ekonomické
ŠVP OA SŠP	Školní vzdělávací program Střední školy podnikatelské HERMÉS MB s.r.o. pro obor Obchodní akademie
ŠVP STA	Školní vzdělávací program Střední průmyslové školy pro obor Strojírenská technická administrativa
UK	United Kingdom (Velká Británie)
VMEGS	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

ADAMOVIČ, Karolína, Ladislav KRÍŽKOVSKÝ, Jiří ŠOUŠA a Jitka ŠOUŠOVÁ.

Politologický slovník. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-469-4.

EVROPSKÁ UNIE. EU & já. [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2020, 64 s. ISBN 978-92-76-00966-5. Dostupné z: https://euhrou.cz/wp-content/uploads/2018/09/NA0319153CSN.cs_.pdf

FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. Evropská unie. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018, 990 s. ISBN 978-80-7325-450-6.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

KOVÁŘ, Martin a Václav HORČIČKA. Dějiny evropské integrace. I. Praha: Triton, 2005, 151 s. Dějiny do kapsy, sv. 23/I. ISBN 80-7254-731-3.

KUNÍK, Tomáš. *Srovnání kurikula geografie pro druhý stupeň ZŠ v České republice a ve Velké Británii*. Plzeň, 2019. Bakalářská. Západočeská univerzita v Plzni.

LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK. Učebnice evropské integrace. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, 468 s. ISBN 978-80-87474-31-0.

MAŇÁK, J. et al. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. 130 s. ISBN: 978-80-7315-175-1.

MAREK, Jaromír. Drama zvané brexit. Praha: Radioservis, 2019. ISBN 978-80-88286-10-3.

MOUDRÝ, Marek. *Evropská unie v kostce*. Praha: Jalna, 2017. ISBN 978-80-86396-88-0.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

RICHTER, Pavel. *Srovnání středního odborného školství ve Velké Británii, v Německu a v České republice*. Brno, 2007. Bakalářská. Masarykova Univerzita.

TOMŠÍK, Karel. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*. 4. vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2010.

ISBN 978 80-213-2105-2.

Internetové zdroje

211/2010 Sb. Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-211>

245/2008 Z.z. Zákon o výchově a vzdělávání. *SLOV-LEX* [online]. Dostupné z:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>

561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. AION CS, s.r.o. 2010. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Co je Brexit?. *Brexitinfo* [online]. Úřad vlády ČR, 2019 - 2020 [cit. 2022-06-15]. Dostupné z:

https://www.brexitinfo.cz/cs_cz/vystoupeni-velke-britanie-z-eu/

Co je eurozóna?. *Evropská komise* [online]. 2022. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/what-euro-area_cs

EACEA/Eurydice. *National Education Systems – United Kingdom (England)* [online]. 2020 [cit. 02.06.2022]. Dostupné z:

https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/content/united-kingdom-england_en

Historie Evropské unie 1990–99. *Evropská unie* [online]. 2022. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z:

https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1990-99_cs

Lisabonská smlouva. *Evropský parlament* [online]. 2022. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z:

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-lisbon>

Niceská smlouva. *Evropský parlament* [online]. 2022. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z:

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-nice>

Přistoupení k EU. *Evropská unie* [online]. 2022. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z:

https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_cs

Rámcové vzdělávací programy pro gymnázia – RVP DG. *edu.cz – Jednotný metodický portál*

MŠMT [online]. 2020 [cit. 02.06.2022]. Dostupné z: [https://www.edu.cz/rvp-ramcove-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/)

[vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/)

Rámcové vzdělávací programy pro gymnázia – RVP G. *edu.cz – Jednotný metodický portál*

MŠMT [online]. 2020 [cit. 02.06.2022]. Dostupné z: [https://www.edu.cz/rvp-ramcove-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/)

[vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/)

Rámcové vzdělávací programy pro gymnázia – RVP GSP. *edu.cz – Jednotný metodický*

portál MŠMT [online]. 2020 [cit. 02.06.2022]. Dostupné z: [https://www.edu.cz/rvp-ramcove-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/)

[vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/)

Rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání (RVP SOV). *edu.cz –*

Jednotný metodický portál MŠMT [online]. 2020 [cit. 02.06.2022]. Dostupné z:

[https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/)

[stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/\)](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/)

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63 – 41 – M/01 Ekonomika a podnikání

(RVP EP). *edu.cz – Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. 2020 [cit. 02.06.2022].

Dostupné z: [https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-administrativa/)

[programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-administrativa/)

[administrativa/](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-administrativa/)

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63 – 41 – M/02 Obchodní akademie (RVP

OA). *edu.cz – Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. 2020 [cit. 02.06.2022]. Dostupné z:

[https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-administrativa/)

[stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-administrativa/](https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-l-a-m/63-ekonomika-a-administrativa/)

Smlouva o Evropské unii / Maastrichtská smlouva. *Evropský parlament* [online]. 2022. [cit.

2022-06-13]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-](https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty)

[past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty](https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty)

Smlouva o Evropské unii. Konsolidované znění. *Úřední věstník Evropské unie*. 2016/C

202/01. 2016, hlava I, čl. 1. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=LV)

[content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=LV)

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. *edu.cz – Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. 2020 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/strategie-msmt/strategie-vzdelavaci-politiky-cr-do-roku-2030/>

Školní vzdělávací program Obchodní akademie. *Hermés MB, Střední škola Mladá Boleslav* [online]. 2021. Dostupné z: <https://www.hermes-mb.cz/index.php/dokumenty-ss-podnikatelske>

Školní vzdělávací program Obchodní akademie. *Obchodní akademie MB* [online]. 2022 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.oamb.cz/oa/obor-oa/>

Školní vzdělávací program Strojírenská technická administrativa. *Střední průmyslová škola Mladá Boleslav* [online]. 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.spsmb.cz/studijni-obory/strojirenska-technicka-administrativa/>

Školní vzdělávací program. *Gymnázium, Mladá Boleslav, Palackého 191/1* [online]. 2019 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.g8mb.cz/>

Štátny vzdelávací program pre gymnázia (úplné stredné všeobecné vzdelávanie). *Štátny pedagogický ústav* [online]. 2015 [cit.16.06.2022]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/statny_vzdel_program_pre_gymnazia.pdf

Štátny vzdelávací program pre gymnázia s osemročným vzdelávacím programom, Dejepis. *Štátny pedagogický ústav* [online]. 2015 [cit.16.06.2022]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/dejepis_g_8_r.pdf

Štátny vzdelávací program pre gymnázia s osemročným vzdelávacím programom, Občianska nauka. *Štátny pedagogický ústav* [online]. 2015 [cit.16.06.2022]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/obcianska_nauka_g_8_r.pdf

Štátny vzdelávací program pre gymnázia s osemročným vzdelávacím programom, Geografia. *Štátny pedagogický ústav* [online]. 2015 [cit.16.06.2022]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/geografia_g_8_r.pdf

Štátny vzdelávací program pre gymnázia so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom, Dejepis. *Štátny pedagogický ústav* [online]. 2015 [cit.16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci->

Štátny vzdelávací program pre gymnázia so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom, Občianska nauka. *Štátny pedagogický ústav* [online]. 2015 [cit.16.06.2022]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/obcianska_nauka_g_4_5_r.pdf

Štátny vzdelávací program pre gymnázia so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom, Geografia. *Štátny pedagogický ústav* [online]. 2015 [cit.16.06.2022]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/geografia_g_4_5_r.pdf

Štátny vzdelávací program pre odborné vzdelávanie a prípravu, Skupina odborov 62,63,64. *Štátny inštitút odborného vzdelávania - ŠIOV* [online]. 2013 [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://siov.sk/vzdelavanie/odborne-vzdelavanie-a-priprava/skupina-odborov-626364/>

The national curriculum in England framework document. *Department for Education* [online]. 2014. 264 s. [cit. 02.06.2022]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-framework-for-key-stages-1-to-4>

Výchova a vzdelávanie v stredných školách. *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vychova-a-vzdelavanie-v-strednych-skolach/>

Vzdelávací štandard pre študijné odbory, ktorých absolvovaním žiak získa úplné stredné odborné vzdelanie, Dejepis. *Štátny pedagogický ústav* [online]. 1993. Dostupné z: https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/dejepis_USOV.pdf

Základní data o EU. *Euroskop* [online]. 2005 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/historie-eu/zakladni-data-o-eu/>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Chronologie nejvýznamnějších událostí vzniku a fungování EU

Tabulka č. 2: Zastoupení hlavních a základních vyučovacích předmětů v jednotlivých klíčových fázích vzdělávání (Key stage) v Anglii

Tabulka č. 3: Struktura státních kurikulárních dokumentů středoškolského vzdělávání v České republice, Slovenské republice a v Anglii

Přílohy

1. Srovnání kurikula v České republice, Slovenské republice a Anglii